

Рудолф
Щайнер

За
мистеријните
драми

ПОРТАТА
НА
ПОСВЕЩЕНИЕТО
И
ИЗПИТАНИЕТО
НА
ДУШАТА

Поредица
„Просветление“

В поредица „*Просветление*“ досега:

1. Рудолф Щайнер, „Същност на музикалното“
2. Рудолф Щайнер, „Прераждане и карма“
3. Рудолф Щайнер, „За мистерийните драми“

Рудолф Щайнер

ЗА МИСТЕРИЙНИТЕ ДРАМИ

Портата на посвещението
И
Изпитанието на душата

Три лекции,
изнесени в Базел на 17 септември 1910 г.,
в Берлин на 31 октомври 1910 г.
и на 19 септември 1911 г.

Превод от немски:
Христо Маринов

Аб
Издателско
Ателие

Издаването на този превод става с разрешение на Rudolf Steiner-Nachlassverwaltung, Dornach/Schweiz, разполагащ с авторските права върху оригиналното издание.

Rudolf Steiner

EINZELAUSGABE

Basel, 17. September 1910: „Selbsterkenntnis“
Dornach 1950

Berlin, 31. Oktober 1910 und 19. Dezember 1911
„Einiges über das Rosenkreuzermysterium
<Die Pforte der Einweihung>.

Symbolik und Phantasie mit Bezug auf das Mysterium
<Die Prüfung der Seele>“
Dornach 1925

Rudolf Steiner-Nachlassverwaltung, Dornach/Schweiz, 1982

Всички права върху българското издание на тази книга
са запазени от *Издаателско ателие Аб*

© Рудолф Щайнер, автор
© Христо Маринов, преводач
© Издаателско ателие А^б
ISBN 954 - 737 - 499 - 0

Указания относно публикуваните лекции на Рудолф Щайнер

Основа на антропософски ориентираната духовна наука представляват написаните и публикувани от Рудолф Щайнер (1861–1925) произведения. Редом с тях от 1900 до 1924 година той изнася многобройни лекции и курсове както за широката общественост, така и за членовете на Теософското общество, по късно Антропософското общество. Първоначално Рудолф Щайнер не е искал да се записват винаги свободно държаните лекции, понеже са били предвидени от него като „устни, непредназначени за печатане съобщения“. След като се увеличават непълните и неточни записки, които се размножават и разпространяват сред слушателите, той се вижда принуден да се погрижи за стенографирането на лекциите. С тази задача натоварва Мари Щайнер фон Сиверс. Тя е била отговорна за поръчването на стенографите, съхраняването на преписите и необходимите за отпечатването корекции на текстовете. Тъй като поради липса на време Рудолф Щайнер само в редки случаи сам е коригирал стенографирания текст, по отношение на всички публикувани лекции трябва да се има предвид неговото изказване: „Предполага се, че в тези непрегледани от мен текстове могат да се намерят грешки“.

Относно лекциите за членовете на обществото, които първоначално са били разпространявани като ръкописи, и относно публикуваните му произведения Р. Щайнер се произнася в „Моят жизнен път“ (35-та глава). Казаното там същевременно важи и за всички семинари за различните професии, предназначени за участници, запознати с основните истини на духовната наука.

След смъртта на Мари Щайнер (1867–1948) започва издаването на Събраните съчинения на Рудолф Щайнер според нейните указания. Настоящият том спада към тези „Събрани съчинения“.

Събраните съчинения на Рудолф Щайнер са подредени в три големи отдела: Книги – Лекции – Художествени произведения.

ПРЕГЛЕД

на проведените в Мюнхен представления под ръководството
на Рудолф Щайнер и на откритите лекционни цикли

1907	19 май	Първо представление на „Свещената драма за Елисей“ от Едуард Шуре
	22 август	Първо представление на „Децата на Луцифер“ от Ед. Шуре
	23 – 31 август	Лекционен цикъл „Изтокът в светлината на запада“, „Децата на Луцифер и братята Христови“, Събр. съч. 113*
1910	14 август	Първо повторение на „Децата на Луцифер“ от Ед. Шуре
	15 август	Първо представление на „Портата на посвещението“ от Рудолф Щайнер
	16 – 26 август	Лекционен цикъл „Тайните на библейските истории за сътворението“, Събр. съч. 122*
1911	13 август	Първо повторение на „Свещената драма за Елисей“ от Едуард Шуре
	15 август	Първо повторение на „Портата на посвещението“ от Рудолф Щайнер
	17 август	Първо представление на „Изпитанието на душата“ от Рудолф Щайнер
	18 – 28 август	Лекционен цикъл „Световни чудеса, душевни изпитания и духовни откровения“, Събр. съч. 129*
1912	18 август	Второ повторение на „Свещената драма за Елисей“ от Едуард Шуре
	20 август	Второ повторение на „Портата на посвещението“ от Рудолф Щайнер
	22 август	Първо повторение на „Изпитанието на душата“ от Рудолф Щайнер
	24 август	Първо представление на „Пазачът на прага“ от Рудолф Щайнер
	25 – 31 август	Лекционен цикъл „За инициацията. За вечност и миг. За духовна светлина и житейска тъма“, Събр. съч. 138*
1913	19 август	Първо повторение на „Пазачът на прага“ от Р. Щайнер
	20 август	Второ повторение на „Пазачът на прага“ от Р. Щайнер
	22 август	Първо представление на „Пробуждането на душите“ от Рудолф Щайнер
	23 август	Първо повторение на „Пробуждането на душите“ от Рудолф Щайнер
	24 – 31 август	Лекционен цикъл „Тайните на прага“, Събр. съч. 147*

Избухването на войната през август 1914 г. прекратява другите планирани представления, също и представлението на една пета мистерийна драма от Рудолф Щайнер.

* В тези лекционни цикли Рудолф Щайнер говори също за изпълнението на драмите.

СЪДЪРЖАНИЕ

За себепознанието във връзка с розенкройцерската мистерия „Портата на посвещението“

Душевните преживявания на Йохан Томасий – изразяване на вътрешните закони на развитието. Истинско себепознание чрез потапяне в други същества. Камалока-преживявания на посветения. Собствените желания и страсти се изживяват действително. Разликата между етерния принцип на Шекспировите драми и духовния реализъм на розенкройцерската драма. Представяне на човешката тоталност чрез носители на отделни същностни елементи.

Базел, 17 септември 1910 г. 9

За розенкройцерската мистерия „Портата на посвещението“

Процесът на формиране на розенкройцерската мистерия чрез три пъти по седем години. Кармически нишки зад физическите процеси. Индивидуалната карма на Йохан Томасий се преплита с мировата карма. Влизане на изкустителните сили в една изоставена физическа обвивка. Реалност и майа на астралния свят. Езикови средства в описанието на съществата и процесите на духовния свят.

Берлин, 31 октомври 1910 г. 41

Символика и фантазия във връзка с мистерията „Изпитанието на душата“

Преходът в досегашния живот на Капезий към духовно възприятие. Приказката за чудото на извора. Светът на приказката като междинно звено между ясновиждането и света на разума. Приказката за умната котка като пример за световната история на приказното настроение. Имагинативното ясновиждане на древността. Поетическата форма на културата на душата на разбирането е крайната рима, а тази на волевата култура на душата на усещането – алитерацията. „Нибелунгите“ на Джордан – опит за обновяване на стари състояния. Езикът трябва да се върне към своя праизвор – имагинативното познание.

Берлин, 19 декември 1911 г. 78

Бележки 101

Рудолф Щайнер – живот и творчество 104

ЗА СЕБЕПОЗНАНИЕТО ВЪВ ВРЪЗКА С РОЗЕНКРОЙЦЕРСКАТА МИСТЕРИЯ „ПОРТАТА НА ПОСВЕЩЕНИЕТО“

Базел, 17 септември 1910 г.

Повечето от присъстващите знаят, че в Мюнхен се постарахме, освен повторението на миналогодишното представление на драмата „Децата на Луцифер“, да поставим на сцена розенкройцерската мистерия, представяща по един коренно различен начин неща, които са във връзка с нашето движение. Тази мистерия трябва да бъде, от една страна, една проверка на факта, как може в изкуството да се влива онова, което привежда в движение целия антропософски живот. От друга страна обаче, не трябва да се забравя, че тази розенкройцерска мистерия съдържа много от нашия духовно-научен живот по начин, по който може би човек първо го намира в хода на годините. И преди всичко не трябва да се разбира погрешно, че ако се направи до известна степен усилие да се четат нещата, които се съдържат вътре – не между редовете, те са вече в думите, макар и по духовен начин, – ако човек си даде труд да схване мистерията така, че да търси тези неща в следващите години, тогава няма да е необходимо да държа години наред някакви лекции. Вътре би се открило много от това, което иначе аз изнасям в лекции по някоя тема. Но то се оформя по-практически, когато ние търсим заедно, отколкото ако това го прави някой самостоятелно. В известна степен е добре, че също и в такава форма е налице това, което живее в духовната наука.

Така днес бих желал да говоря за някои особености на човешкото себепознание във връзка с розенкройцерската мистерия. За това обаче е необходимо да си припомним – характеризирайки – как работи индивидуалността в тялото на Йохан Томасий. Затова бих искал да започна тази лекция, касаеща себепознанието, с рецитация на някои откъси от розенкройцерската мистерия, които представят себепознанието на Йохан.

ВТОРА КАРТИНА

Открита местност, скали, извори. Цялото обкръжение представлява картина в душата на Йохан Томасий. Всичко, което следва, е съдържание на неговата медитация. По-късно Мария.

(От скали и извори звучи: Човече, себе си познай!)

ЙОХАН

Години вече чувам тези думи,
изпълнени с най-важен смисъл.
Към мен звучат от въздух и вода,
ехтят от земните недра.
И както тайнствено във малък жълъд
структурата на мощен дъб напиря,
тъй силата на тези думи
съдържа всичко,
обхващано от мисълта ми
за същината на стихии,
за духове и за души,
за време и за вечност.
Светът и същността ми
живеят в тези думи:
„Човече, себе си познай!“

(От скали и извори звучи: „Човече, себе си познай!“)

Ала сега...
ме завладява страх.
Край мен се спуска мрак,
в мен зее тъмнина;
звучи от мировия мрак,
ехти от тъмнината на душата:
„Човече, себе си познай!“

(От скали и извори звучи: „Човече, себе си познай!“)

От мен самия ме отнема.
Променям се със всеки дневен час
и се превръщам в нощ.
Земята следвам в хода ѝ световен.
Във гръмотевица гърмя,
в светкавица проблясвам.
Аз съм... О, вече аз се чувствам
от същността си отделен.
Обвивката телесна виждам,
тя чуждо същество е въвн от мен.
Съвсем се тя отдалечава.
Насам се носи друго същество.
С устата му аз трябва да изкажа:
„Горчива мъка ми донесе той,
напълно му се доверих.
Остави ме в страдание сама,
отне ми жизнената топлина
и тласна ме в студената Земя.“
Нещастната, която изоставих,
самата тя аз бях сега.
Аз трябва болката ѝ да изстрадам.
Познанието сила ми дари
да се пренасям в другия човек.
О, страшни думи!
Чрез силата ви светлината ви угасва.
„Човече, себе си познай!“

(От скали и извори звучи: „Човече, себе си познай!“)

Обратно връщате ме вие
към собственото същество.
Но как да се позная аз отново?
Човешката ми форма се изгуби.
И ето ме като ужасен дракон,
роден от алчност и наслада.
Усещам ясно

как облак на заблуда
е скривал досега
противния ми облик.
Да ме погълне трябва зверското от същността ми.
Като прояждащ огън чувствам
през вените ми да протичат думи,
разкрили ми могощю
и слънчеви, и земни същества.
Живеят в пулса,
в сърцето бият те,
а в мисълта си чувствам чужди светове
да ме изгарят като диви страсти –
това е плод на тези думи:
„Човече, себе си познай!“

(От скали и извори звучи: „Човече, себе си познай!“)

От тази черна бездна
кое ли същество ми се присмива?
Усецам аз окови –
към теб ме приковават здраво те.
И Прометей не бе тъй здраво прикован
към канарите на Кавказ,
тъй както аз към теб.
Кое си ти, зловещо същество?

(От скали и извори звучи: „Човече, себе си познай!“)

О, аз те разпознавам.
Това съм аз самият.
Познанието приковава
към тебе, гибелно чудовище,

(Влиза Мария, която известно време остава незабелязана от Йохан.)

самия мене, гибелно чудовище.
От тебе исках да избягам.

И заслепен бях аз от световете,
в които глупостта ми ме отведе,
за да успея
от себе си да се освободя.
Отново заслепен съм в сляпата душа:
„Човече, себе си познай!“

*(От скали и извори звучи: „Човече, себе си познай!“)
(Йохан сякаш идва на себе си и забелязва Мария.
Медитацията преминава във вътрешна действителност.)*

Приятелко, нима си тук!

МАРИЯ

Приятелю, потърсих те, макар да знам
как скъпа ти е самотата,
след като мнения на много хора
заляха ти душата.
И зная също, че в момента
присъствието ми не ти помага.
Ала неясен подтик ме доведе,
понеже думите на Бенедикт
пробудиха от дълбините на духа ти
ужасна мъка вместо светлина.

ЙОХАН

Как скъпа ми е самотата!
Как често аз я търсех,
за да открия себе си във нея,
когато в лабиринтите на мисълта
ме тласкаха човешките страдания и радост.
Приятелко, туй всичко свърши.
Каквото думите на Бенедикт
извадиха от моята душа,
каквото трябваше да преживея
чрез думите на много хора,
сега без стойност е за мене,

сравня ли го със бурята, която
донесе самотата
във мрачните ми мисли.
Ах, тази самота!
Тя ме пренесе в мирови простори.
От мен самия ме откъсна.
Възкръснах като друг човек
във съществуването, на което
донесох тежка мъка.
Изпитах болката, която
самият аз му причиних.
Ужасна, тъмна самота,
тя върна ме на мен самия.
Но само за да ме смрази във ужас
чрез бездната на същността ми. — — — —
Последното убежище загубих,
загубих мойта самота.

МАРИЯ

Отново трябва да ти кажа:
Да ти помогне може само Бенедикт.
Опорите, които са ни нужни,
от него можем да получим.
Защото повече и аз не мога
загадките в живота си да нося,
ако от него не получа знак,
показващ разрешение за мен.
Аз често в себе си изтъквах
възвишената мъдрост, че измама
над всичко във живота се простира,
когато своята повърхностност
прозира мисълта ни.
И винаги я чувах да ми казва:
„Ти трябва да познаеш:
заблуда те обгръща,

макар и често истина да ти се струва.
и могат лоши плодове да се родят,
ако поискаш да пробудиш в други
живеещата в тебе светлина.“

В най-светлата страна
на моята душа дълбоко осъзнавам,
че чувството на угнетеност в теб,
донесено ти от живота,
е също част от трудния неравен път,
извеждащ те към истинската светлина.
Да преживееш трябва всички ужаси,
които от заблудата изхождат,
преди на истината същността
пред теб да се разкрие.
Звездата ти говори тъй,
а също казва: по духовните пътеки
ще трябва заедно да бродим.
Ала потърся ли ги, черна нощ
пред погледа ми се простира.
И все по-черна тя ще става
от туй, що трябва още аз да изживея
като реален плод на същността ми.
Ще трябва яснота
да търсим двамата във светлината,
която може да изчезне за очите,
но никога не може да угасне.

ЙОХАН

Съзнаваш ли, Мария, до какво
достигнах във душевната борба?
Приятелко, нелек товар
и върху тебе също падна.
Ала далеч от теб е силата,
сразила ме напълно.
Ти можеш да се извисиш

до най-сияни висини
на истината, поглед да насочиш
и към човешката неразбория,
но в светлина и мрак
ще можеш себе си да съхраниш.
А мене може всеки миг
да ме лиши от мен самия.
Аз трябваше да се потапям в хората,
разкрили се чрез думи.
Един от тях последвах
в самотността на манастира,
на друг в душата чувах
историите на Фелиция.
Бях всеки друг,
единствено за себе си умрях.
Би трябвало да мога да повярвам:
от нищото възникнали са съществата,
ако да се надявам можех,
че в мен от нищото могъл би
да се роди човекът.
От страх ме тласкат в мрак
и в страх през мрак ме гонят
изпълнените с мъдрост думи:
„Човече, себе си познай!“

*(От скали и извори звучи: „Човече, себе си познай!“)
(Завесата пада.)*

ДЕВЕТА КАРТИНА

*Същата местност като във втора картина. Йохан, по-късно
Мария.*

(От скали и извори звучи: „Човече, изживей се!“)

ЙОХАН

„Човече, изживей се!“

Аз търсех цели три години
от смелост окрилената душевна мощ,
която дава истина на тези думи, чрез които
човекът може да намери свобода,
избявящ се и побеждаващ:
„Човече, изживей се!“

(От скали и извори звучи: „Човече, изживей се!“)

Надига се в мен тази мощ и само леко
долавя я духовният ми слух.
Тя крие в себе си надежда, че – растейки –
ще пренесе духа в човека
от тясно битие към мирови простори,
тъй както тайнствено се разширява
нищожно семенце, превръщайки се в дъб. – – –
Във себе си да оживи духът успява
творящото във въздух и вода,
укрепващото земната основа.
Човекът може да обхване
каквото във стихии, в духове, в души,
във времето и вечността
е завладяло всяко битие.
Живее мировата същност в битието на душата,
когато корені в духа такава сила,
която истина на думите придава:
„Човече, изживей се!“

(От скали и извори звучи: „Човече, изживей се!“)

В душата ги усещам да звучат,
вълнуващи се, даващи ми сила.
Живее светлината в мен,
край мен виделина говори,
душевна светлина покълва в мен,
твори в мен мировият блясък:
„Човече, изживей се!“

(От скали и извори звучи: „Човече, изживей се!“)

Усещам сигурност навред,
където силата на думите ме следва.
На сетивата в мрака тя ще свети,
ще ме крепи във висините на духа.
С душевно битие ще ме изпълва
за всички времена.
Във себе си усещам мировото битие
и трябва да намеря себе си във всички светове.
Душевната си същност виждам
чрез личната ми сила оживена.
В самия себе си почивам.
Към изворите и скалите гледам –
езика на душата ми говорят те.
Намирам се пак в съществуването, на което
донесох най-горчива мъка.
От него сам на себе си извиквам:
„Ще трябва пак да ме откриеш
и болките ми ти да облекчиш.“
Мощ светлината на духа ще ми дари
да изживея същността му в същността си.
О, думи на надеждата, от всички светове
изливате във мене сила:
„Човече, изживей се!“

(От скали и извори звучи: „Човече, изживей се!“)

Оставяте ме слабостта си да почувствам
и ме поставяте пред най-възвишените цели.
Блажен аз чувствам творческата мощ
на висша цел в човешкото ми слабо същество.
От мен самия цел ще се разкрие –
за нея семето се крие в мен.
Желая на света да се отдам,
като живея собствената същност.
Изцяло да почувствам силата на думите,

звучащи отначало слабо в мен.
Те нека да са като животворен огън
в душевните ми сили по духовния ми път.
Аз чувствам мисълта ми как прониква
в дълбоко скрити глъбини в света
и как блестящо тя ги озарява.
Тъй действа силата на тези думи:
„Човече, изживей се!“

(От скали и извори звучи: „Човече, изживей се!“)

От светли висини сияе същество.
Усещам как криле
към него ме издигат.
Да се освободя желая като същества,
постигнали над себе си победа.

(От скали и извори звучи: „Човече, изживей се!“)

Аз виждам съществото,
желая в бъдеще да стана като него.
Духът ще се освободи във мен
чрез тебе, висша цел.
Аз искам да те следвам.

(Идва Мария.)

Пробудиха душевния ми взор
духовни същества, които ме приеха.
И виждащ във духовни светове,
усещам силата във същността си:
„Човече, изживей се!“

(От скали и извори звучи: „Човече, изживей се!“)

МАРИЯ

Душата ми насам ме тласна.
Можая да видя твоята звезда.
Сияе с пълна сила тя.

ЙОХАН

Аз тази сила в себе си изпитвам.

МАРИЯ

Тъй тясно свързани сме ние,
че вътрешният ти живот
в душата ми запалва светлина.

ЙОХАН

Мария, осъзнаваш ли
какво ми се разкри?
Човешко упование добих,
непоклатима сигурност спечелих.
Аз чувствам силата на думите, която
навсякъде ме води:
„Човече, изживей се!“

(От скали и извори звучи: „Човече, изживей се!“)

(Завесата пада.)

В тези две картини, „Човече, себе си познай“ и „Човече, изживей се“, пред нашите души се явяват два стадия, две нива на развитие на нашата душа.

Сега ви моля да не приемате за странно, когато казвам, че всъщност нямам нищо против да се интерпретира тази розенкройцерска мистерия така, както вече съм интерпретирал в нашите кръгове други поетически творби. Защото в определен смисъл може да се каже, че в тази мистерия пред душите ни може да се представи по един по-жив и по-непосредствен начин това, което често съм казвал във връзка с други поетически творби, които съм интерпретирал. Никога не съм се въздържал да казвам: колкото малко растението, цветето знае какво онзи, който разглежда цветето, намира в него, толкова все пак в него се съдържа онова, което той открива в него. Аз изложих, когато трябваше да интерпретирам „Фауст“, че поетът при писането не е задължително да е съзнавал и усещал непосредствено всички

неща в думите, които по-късно са били написани в творбата. Мога да ви уверя, че нищо от това, което ще изложа по-късно във връзка с тази мистерия, но за което аз знам, че е вътре, не беше съзнателно за мен, докато се явяваха отделните картини. Картините израстваха от само себе си като листата на едно растение. Човек не може предварително да оформи един образ чрез това, че първоначално има идеята, която после се оформя във външния образ. Беше ми много интересно при оформянето на картина подир картина как приятели, които се запознаваха с отделните картини, казваха, че е забележително, когато винаги идвало друго, а не това, което човек си е представял.

Така тази мистерия застава като картина на човешката еволюция в развитието на един отделен човек. Подчертавам, че е изключено за конкретното чувство да се крие зад абстракции, представяйки антропософията, защото всяка отделна човешка душа е нещо различно от друга такава и в същността си, когато тя изживява своето развитие, трябва също да бъде нещо различно. При всичко това, което се дава като общо учение, можем да приемем само посоки. Затова човек може да даде пълната истина само тогава, когато разглежда една индивидуална душа, една душа, която представя човешката индивидуалност с всичките ѝ особености. Когато някой разглежда Йохан Томасий така, че той би прехвърлил това, което в конкретния случай се казва за него, в теории на човешкото развитие, по този начин ще се заблуди много. Защото каквото Йохан Томасий има да изживее в големи насочващи линии, важи за всеки човек, но за да се изживее в цялост, за това човек трябва да е именно Йохан Томасий. И всеки по свой начин е един „Йохан Томасий“.

Така всичко е представено по един напълно индивидуален начин. Но също така във връзка с отделния образ е дадено по възможно най-подходящия начин това, което представлява развитието на човека в неговата душа. Също така трябваше да се създаде тази широка основа, че Томасий първо се показва на физическия план, че се посочват отделни изживявания, както онова, което трябва да е от значение, а именно когато той в едно

не много отдалечено време е изоставил едно същество, което му е било отдадено във вярна любов. Това се случва често, но този индивидуален случай въздейства по друг начин на човек, който се стреми към развитие. Дълбока истина е, че този, който извършва едно развитие, добива себепознание не само чрез вътрешно размишление, а чрез потапяне в отделни същества. Чрез себепознанието трябва да разберем, че произлизаме от космоса. Само тогава можем да се потапяме, когато се преобразим в друга същност. Първо ще се преобразим в това, което вече ни е било близко в живота.

Пример на изживяването на собствената същност в друга е налице, когато Йохан, навлязъл дълбоко в същността си, се потапя със същата в себепознание в друго същество, в съществото, на което е причинил горчива мъка. Така виждаме как Томасий се потапя в това себепознание. Теоретично се казва: Ако искаш да познаеш цъфтежа, трябва да се потопиш в него. Но най-добре се добива себепознание, когато се потапяме в събитията, при които ние сме стояли по друг начин. Докато сме в собствената същност, имаме външни изживявания. Спрямо истинското себепознание това, което мислим за други същества, се превръща в абстракция.

Първоначално за Томасий става лично изживяване това, което са изживели други хора. Появява се Капезий, който обрисова своите преживявания. Те са такива, че човек може да разпознае как те стоят в живота. Но Томасий ги възприема по друг начин. Той слуша. Неговото чуване обаче – по късно в осма картина то се характеризира – е друго. То е такова, че човек с обикновения си аз изобщо не го възприема. Една друга, по-дълбока сила се показва тогава, при което той самият сякаш се е промъкнал в душата на Капезий и изживява случващото се в нея. Поради това става безкрайно важен фактът, че той се откъсва от самия себе си. Не трябва да се отделя от себепознанието това, че човек се откъсва от самия себе си и преминава в другото. Затова за Томасий е толкова важно, че, след като е чул тази реч (в първа картина), трябва да каже:

Една картина от живота
пред мен разкри ме ясно.
Каквото от духа ми се показва,
доведе ме дотам, да чувствам
как само част от същността човешка
съдържа в себе си човек,
повярвал, че е цяло същество.
За да обединя
във себе си различните страни,
по пътя, тук показан, тръгнах смело.
Но той от мен направи нищо.

Защо той е направил от него нищо? Защото той чрез себе-познанието се е потопил в тези други същества. Размишлението във вътрешния му мир прави човека горд, надменен. Истинското себепознание най-напред води, чрез това, че ние се потапяме в чужда същност, до болката. Йохан следва (в първа картина) хората така, че слуша Капезий и в тази друга душа изживява думите на Фелиция. Щрадер той следва в неговата манастирска самота. Първоначално това е абстракцията. Тогава още не е достигнал до положението, когато сега (във втора картина) той е воден от болката. Чрез медитацията себепознанието се задълбочава във вътрешната същност. И това, което е показано в първа картина, показва задълбоченото себепознание (във втора картина), което представя от абстракцията конкретното. И обикновените думи, които ние чуваме да прозвучават през столетията като забележителни думи от делфийския оракул, получават нов живот за човека, но първоначално живот на отчуждение от самия себе си.

Йохан потъва като себепознавач във всички външни същества. Той живее във въздух и вода, в скали и извори, но не и в самия себе си. Всички думи, които човек оставя да прозвучат само отвън, са всъщност думи на медитация. И когато завесата се вдига, можем да си представим думите, които прозвучават много по-силно при всяко себепознание, отколкото това е въз-

можно да се представи на сцената. Тогава себепознавачът се потапя в различни същества. По този начин той се учи да познава нещата, в които се потапя. И тогава има същото изживяване, което е имал по-рано, по ужасяващ начин пред очите си.

Това е дълбока истина затова, защото това себепознание, когато протича по този начин, както бе изложено горе, води до това да се наблюдаваме по по-различен начин от този, по който сме се виждали до този момент. То ни води до това, ние, така да се каже, да се учим да усещаме собствения си аз като чуждо същество. За човека неговата външна обвивка е всъщност ближният. С нея днешният човек ще се чувства много повече обвързан, когато си пореже пръста, отколкото когато една грешна преценка на ближния го нарани. Колко повече го боли днешният човек, когато си пореже пръста, отколкото когато чува една грешна преценка! И при все това той порязва само телесната си обвивка. Но че чувстваме тялото си като инструмент, това следва първо в себепознанието.

Човекът може да почувства ръката си приблизително вече като инструмент, когато хване някакъв предмет. Но това също човек го учи да го чувства с една или друга част на мозъка. Това вътрешно чувство на мозъка като инструмент се ориентира към едно известно ниво на себепознанието. Тогава се локализира отделното. Когато отрежем един нокът, знаем, че правим това с инструмент. Ние знаем също така, че използваме за това едни или други части на мозъка. Чрез това, че нещата обективно стават чужди за нас, се учим да възприемаме мозъка си като нещо отделно от нас. Себепознанието води до тази обективност на нашата обвивка и тогава тя става за нас толкова чужда, колкото са чужди нашите външни инструменти. Ние започваме действително да живеем във външния свят, когато започваме да чувстваме нашата телесност като една обективност.

Понеже човекът чувства само своята телесна обвивка, той не е наясно, че е налице една граница между въздуха отвън и въздуха в неговите бели дробове. Въпреки това той казва, че въздухът вътре е същият като този вън. Когато вземем мате-

риала на въздуха, тогава той е вътре и вън. Така е с всичко, с кръвта, с всичко, което е телесно. Но той не може да е телесно вътре или вън, това е само майа. Именно защото телесната вътрешност става нещо външно, тя продължава в останалия свят и космоса.

Болката на себеотчуждаването се представя в първата картина, която рецитирах днес. Болката на себеотчуждаването се представя чрез това, че човек се открива във всичко външно. Собствената телесна обвивка на Йохан Томасий е като едно същество, което се намира вън от него. Но благодарение на това, че чувства собственото си тяло вън, той вижда да се приближава другото тяло, тялото на съществото, което той е изоставил. То го приближава и той се научава да говори с думите на това същество. То му говори, неговата личност се разширява към него:

Горчива мъка ми донесе той,
напълно му се доверих.
Остави ме в страдание сама,
отне ми жизнената топлина
и тласна ме в студената Земя.

Но сега идва живо в душата упрекът, когато чуждото тяло, с което сме свързали личността си, трябва да говори, защото собствената личност се е потопила в една друга личност. Това е едно задълбочаване. Сега Йохан действително се намира в тялото, защото той наистина го е причинил. Той се чувства влят вътре в него и отново пробуден. Какво всъщност изживява той? Когато вземем всичко заедно, откриваме, че обикновеният човек преживява само нещо подобно в състоянието, което наричаме камалока. Посвещаващият се трябва да преживява това, което нормалният човек преживява в духовния свят, още в този свят. Той трябва да преживява вътре във физическото тяло това, което представлява камалока-преживявания. Така са налице всички особености, които човек може да установи като

камалока-особености, като преживявания на посвещението. Както Йохан се потапя в душата, на която е донесъл болка, така нормалният човек в камалока трябва да се потопи в душите, на които е причинил болка. Както когато му се връща една плесница, така той трябва да усети болка. Тези неща имат само тази разлика, че посветеният ги изживява във физическото тяло, а обикновеният човек – след смъртта. Който ги изживява тук, живее после в камалока по напълно различен начин. Но също и това, което човек може да изживее в камалока, може да бъде изживяно така, че той, така да се каже, все още да не е станал действително свободен. А това е една трудна задача – да станеш напълно свободен. Човекът се чувства като прикован от физическите условия.

В нашата епоха към най-важните преживявания на развитието принадлежи това – в гръко-римската епоха не е било все още така, едва сега е станало особено важно, – че човекът може да изживее колко безкрайно трудно е да се освободи от себе си. Едно важно изживяване от инициацията е отразено в думите, когато Йохан се чувства прикован към собственото си нисше тяло, когато собственото му същество му се струва като същество, към което е прикован:

Усецам аз окови –
към теб ме приковават здраво те.
И Прометей не бе тъй здраво прикован
към канарите на Кавказ,
тъй както аз към теб.

Това е нещо, което е свързано със себепознанието, една тайна на себепознанието. Ние трябва да я разгледаме само в правилния смисъл.

Въпросът за тази тайна може да се представи също и така: Станали ли сме по-добри хора от това, че сме станали земни човеци, че сме се потопили в нашите земни обвивки, или дали бихме били по-добри хора, ако можехме да бъдем в нашата въ-

трешност, ако просто можехме да отхвърлим нашите обвивки? Тривиалният човек, противопоставящ се на духовния живот, може да попита: Защо изобщо да слизаме в земно тяло? Най-просто би било да си останем горе, тогава човек няма да преживява цялата тази мизерия на слизането на земята.

За какво мъдрите сили на съдбата ни спускат долу? Посредством чувството малко може да се обясни, ако се каже, че над това земно тяло са работили милиони години божествено-духовни сили. Точно заради това, че фактите са такива, ние трябва да направим от себе си повече, отколкото са сторили силите. Вътрешните ни сили не са достатъчни. Ние не можем да сме толкова много, колкото боговете са направили, ако искаме просто да сме това, което сме вътре в нас, ако не се коригираме чрез нашите обвивки. Животът се представя така: тук, на земята, човекът е преместен в неговата телесна обвивка, която е подготвена от същества от три свята. Човекът първо трябва да подготви вътрешността. Между раждането и смъртта той е едно лошо същество, в девакана отново е едно добро същество, прието от божествено-духовни същества, които го проникват със собствените си сили. По-късно, във вулкановата епоха, той ще бъде едно съвършено същество. Сега на земята той е едно същество, което се отдава на това или онова желание. Например сърцето е така мъдро устроено, че да устоява десетилетия на напливите, които човекът му изпраща чрез своите ексцесии – например чрез кафето. Такъв, какъвто днес човекът може да бъде чрез личната си сила, се възпитава сега чрез камалока. Там той трябва да научи какво може да бъде чрез личната си сила. А това реално не е нищо добро. Човекът не може, когато трябва сам себе си да наименува, да се определи с предиката на красотата. Той трябва да се определи така, както Йохан (във втора картина) го прави:

Но как да се позная аз отново?
Човешката ми форма се изгуби.
И ето ме като ужасен дракон,

роден от алчност и наслада.
Усещам ясно
как облак на заблуда
е скривал досега
противния ми облик.

Нашата вътрешност се разпъва сякаш еластично в телесната ни обвивка и се скрива от нас. Ние се разпознаваме като един вид ужасен дракон, когато навлизаме в посвещението. Оттук се раждат думите от най-дълбоко чувство, думите на себепознанието, не на себегогорчението:

Това съм аз самият.
Познанието приковава
към тебе, гибелно чудовище,
самия мене, гибелно чудовище.

В основата си двете са едно и също, веднъж като обект, втори път като субект.

От тебе искам да избягам.

Но това бягство води човека единствено до самия него.

И тогава идва онова общество, в което сме, което се явява тогава, когато ние действително поглеждаме вътре в нас. Това общество, което намираме в себе си, представлява нашите пориви и страсти. Това, което по-рано е било незабелязано, защото всеки път, когато сме искали да погледнем в себе си, погледът ни се е отклонявал към нашето обкръжение. Защото в сравнение с това, в което сме искали да погледнем, светът представлява един прекрасен свят. Така, в илюзията, в майата на живота, човек престава да се вглежда в себе си. Когато обаче хората около нас говорят за всевъзможни глупости, и когато това ни е дошло до гуша, тогава се оттегляме в самотата. А това е особено важно за определени нива на развитието. Тогава човек може и трябва да се събере. Това е едно добро средство

за себепознание. Но има преживявания, че влизаме в общества, че не можем да бъдем повече сами, че точно тогава идват онези същества – в нас или извън нас, това е едно и също нещо, – които не желаят да ни оставят сами. Тогава идва онова преживяване, което човек трябва да има. Именно тази самота донася най-ужасното общество:

Последното убежище загубих,
загубих мойта самота.

Това са действителни преживявания. Но не приемайте, че интензитетът, силата на това преживяване представлява едно изкушение. Не вярвайте, че такива преживявания се провеждат в голям интензитет, че човек трябва да изпитва страх и ужас. Не вярвайте, че това трябва да допринесе някой да се отклони от потапянето в тези вълни. Човек не ги преживява в същата сила както Йохан, защото той трябва да изживее това заради определена цел, по определен начин дори по-рано. Регулярното себепознание следва друг път. Затова трябва да се схваща като индивидуално това, което се случва така бурно при Йохан. Понеже той е тази индивидуалност, която е претърпяла корабкрушение, при него може, когато действа според тези закони, всичко да се случва много по-бурно. Той се запознава с тях, така че те го изкарват напълно от равновесие. Но чрез това, че това тук е описано за Йохан, може да се пробуди едно, а именно чувството, че истинското себепознание няма нищо общо с някакви тривиални фрази, че истинското себепознание не може да се провежда по друг начин, освен първоначално чрез болка и страдание.

Неща, които по-рано са били за човека едно освежаване, добиват нов облик, когато встъпват на полето на себепознанието. Можем също да измолим самота, когато вече сме добили себепознание. Но в определени моменти на себепознанието самотата може да бъде това, което загубваме, когато търсим по познатия ни отпреди начин, в моменти, когато изтичаме в

обективния свят, тогава, когато самотният изживява тъкмо най-големите болки.

Това себеизтичане в други същества ние трябва да се научим да усещаме по правилен начин, ако искаме да почувстваме това, което е вложено в драмата. Проведено е едно определено естетическо чувство, всичко вътре е спиритуално-реалистично. Който мисли реалистично – един истински естетически чувстващ реалист, – усеща определени болки при едно нереалистично изпълнение. Също това, което на определено ниво може да даде огромно удовлетворение, на друго ниво може да бъде един извор на болка. Това зависи от пътя на себепознанието. Например една Шекспирова драма, нещо, което представлява огромно постижение на външния свят, може да бъде извор на естетическо удовлетворение. Но може да дойде определен момент на развитието, когато човек не може повече да бъде удовлетворен от това, защото той чувства интереса си разкъсан, когато върви от сцена на сцена, защото не вижда вече необходимост една сцена да се нарежда до друга. Човек може да почувства като неестествено, че една сцена е поставена до друга. Защо неестествено? Защото нищо не свързва две сцени освен писателят Шекспир и зрителят. В сценичната поредица присъства един абстрактен принцип на каузалност, а не на същественост. Характерното на Шекспировите драми е това, че не е загатнато нищо, което кармически ги втъкава и свързва.

Розенкройцерската мистерия е станала реалистична, спиритуално-реалистична. Тя поставя огромни изисквания към Йохан Томасий. Без да участва активно в някакво важно събитие, той е на сцената. В душата му се разиграва всичко. Каквото се описва, е развитието на душата, реалното преживяване на това, което се изживява в развитието на душата.

Душата на Йохан изплита реалистично една картина от друга картина. Така виждаме, че спиритуално и реалистично не си противоречат. Материалистичното и спиритуалното нямат нужда да си противоречат, но могат да го правят. Но също така и реалистичното и спиритуалното нямат нужда да си проти-

воречат и може нещо спиритуално реалистично да възхити напълно един материалист. Драмите на Шекспир могат да се приемат реалистично във връзка с един естетически принцип. Но вие можете също да схванете, че едно изкуство, което върви ръка за ръка с духовната наука, накрая води до това, че за този, който изживява своята личност в космоса, целият космос става една азова същност. Тогава също не можем да приемем, че в космоса го среща нещо, което не стои във връзка с азовата същност. В тази връзка изкуството ще учи на нещо, което го оставя да отиде до азовия принцип, защото Христос някога ни е донесъл аза. Този аз ще се изживява в различните области.

Но вече по друг начин се показват навън това конкретно човешко в душата и повторно разнесеното битие. Когато някой е питал тогава: Коя личност е аتما, коя – будхи, коя – манас? Би било едно отблъскващо, ужасяващо изкуство, ако изпълнението трябва да се интерпретира така: Тази фигура е една персофиникация на манас. Съществуват лоши теософски привички, които се стремят да представят всичко в тази посока. За производението на изкуството, което се интерпретира така, би могло да се каже: жалка творба! В противоположност на Шекспировите драми това във всеки случай би било напълно погрешно и смехотворно.

Такива неща представляват детските болести на теософското развитие. Човек вече се отучва от тях. Но е необходимо още веднъж да им обърнем внимание. Дори би могло да се случи някой да поиска да потърси деветте части на човешката природа в Девета симфония на Бетовен.

И въпреки всичко в известна степен е вярно, че това, което представлява цялостна човешка природа, се разпределя в различни хора. Един човек притежава една особена душевна окраска, друг – друга. Така ние можем да видим хората, които представят различните страни на цялостната човешка природа. Но това трябва да се мисли реалистично, трябва да се изхожда от природата на човека. Така, както срещаме хората в света, в тях се представят различните страни на човешката природа. И

докато се развиваме от инкарнация в инкарнация, ние се превръщаме в една тоталност. Когато въпросният факт, който е в основата, трябва да се представи, тогава целият живот трябва да се разреши.

Така в розенкройцерската мистерия онова, което по определен начин трябва да представи Мария, е разрешено в другите образи, които са около нея като придружители, които представляват с нея една азовост. Могат да се видят определени качества на душата на усещането във Филия, качества на душата на разбирането във Астрид, качества на душата на съзнанието в Луна. Въз основа на това са създадени имената. Всички имена са такива, че те са създадени за отделните същества като напълно действителни. Не само в думите, а в начина, по който са поставени думите, особено когато спиритуалното трябва да въздейства в девакана, в седма картина, тогава това, което трябва да характеризира трите образа на Филия, Астрид и Луна, е точно степенувано. Това, с което започва седма картина, е една по-добра характеристика на душата на усещането, душата на разбирането и душата на съзнанието, отколкото може да се даде с думи. Така може да се покаже на хората какво е душа на усещането, душа на разбирането и душа на съзнанието. В изкуството степените могат да се показват по начина, по който са показани тези три образа. Те се вливат един в друг в човешката същност. Ако се отделят един от друг, тогава те се представят така, както Филия се явява във всемира, Астрид – в стихииите, а Луна изтича в лично дело и себепознание. И понеже там те се явяват така, в деваканическата сцена се съдържа всичко, което е алхимия в истинския смисъл. Цялата алхимия се намира там. Човек трябва само постепенно да я открива.

Но тя не е дадена само в абстрактното съдържание, а в действието и същността на думите. Затова трябва не само да чувате какво се казва, особено това, което отделният говори, а как душевните сили си говорят една на друга във взаимовръзка. Душата на усещането навлиза в астралното тяло – имаме работа с творещата астралност. Душата на разбирането влиза

в етерното тяло – имаме работа с творящата етерна същност. Виждаме как като с вътрешна твърдост душата на съзнанието се излива във физическото тяло. Това, което действа душевно като светлината в душата, е дадено в думите на Филия. Каквото действа обективно етерно, така че да се застава срещу истинските неща, е дадено в Астрид. Каквото дава вътрешна твърдост, така че да сме свързани с физическото тяло, е дадено в Луна. Това трябва да го почувстваме. Да чуем душевните сили в седма картина:

ФИЛИЯ

(Душа на усещането)

Желая аз да се изпълня
с най-чисто битие на светлината
от мирови простори.
желая аз да вдишвам
животворящата материя от звук
от етерните далнини,
за да успее делото ти, скъпа сестро.

АСТРИД

(Душа на разбирането)

Желая да втъка
блестяща светлина
в забулващия мрак.
Желая да съгътя
живота на звука.
Той нека да звучи, блестейки,
и да блести, звучейки,
че ти, сестрице скъпа, да насочваш
лъчите на душата.

ЛУНА

(Душа на съзнанието)

Да стоплям искам веществото на душата
и да втвърдявам жизнения етер.

Да се сгъстят е нужно,
да се почувстват,
така че в себе си бидейки,
за творчество да се настроят.
Така че, скъпа сестро,
да можеш сигурност на знанието да създаваш
за тази търсеца душа.

Обръщам внимание на това, че при Филия имаме следното: „скъпа сестро...“, че при Астрид навлизаме в по-притъпеното, в по-сгъстеното: „че ти, сестрице скъпа...“ И сега го срещаме при Луна изпълнено с още по-голяма тежест: „за тази търсеца душа“. Така „У“ („U“ – suchen – търся) е вплетено със съседните консонанти, че то постига още по-голяма сгъстеност.

Това са нещата, които могат действително да се охарактеризират. Става въпрос за как това трябва да се установи. Да сравним думите, които Филия казва по-нататък,

Желая да помоля мировите духове
да очароват със светлинната си същност
човешкото душевно чувство.
Звукът на словото им да излива
в слуха духовен щастие и радост...

с това, което казва Астрид,

Желая струите на любовта,
които стоплят световете,
на посветения да водя към сърцето...

е точно там, където тези думи са осъществени – вътрешното творене и съществуване на деваканическата мирова стихия.

Трябва да сме наясно с такива неща, затова трябва да споме-на, че когато себепознанието започва да излиза във външно миро-рово сноване и мирово съществуване, става дума за това да се откажем от всяка едностранчивост и да се учим да чувстваме

как ние иначе само по филистерски начин можем да изживеем какво е налице във всеки момент от битието. Това ни прави хора за вцепенено съществуване, така че да сме закрепени на точката в пространството, и вярваме, че можем да изразим истини с думи. Но думите са това, което може да изрази по-малко добре истината, защото те са свързани с физическия звук. Ние трябва, бих искал да кажа, да споделим израза. Става въпрос за това, че такъв важен процес като процеса на себепознанието на Йохан Томасий може да се изживее само дотолкова вярно, доколкото той, изпълнен със смелост, печели себепознанието.

Това е следващото действие, след което себепознанието ни е разтърсило така, че да започнем да приемаме в нас това, което сме научили навън, докато сме схващали космоса сроден на нас, след като сме познали същността на съществата, така че смело да се осмелим да изживеем онова, което сме познали. Само половината на нещото е това, че се потапяме като Йохан в едно същество, на което сме причинили болка и сме тласнали в студената земя. Защото сега усещаме друго. Ние добиваме смелост да компенсираме болката. Тогава се потапяме в този живот и говорим в същността си по друг начин. Така става онова, което срещаме в седма картина. Докато във втора картина съществото вика на Йохан:

Горчива мъка ми донесе той,
напълно му се доверих.
Остави ме в страдание сама,
отне ми жизнената топлина
и тласна ме в студената Земя.

в девета картина същото същество му вика, след като Йохан се е изживял там, където намира всяко себепознание:

Ще трябва пак да ме откриеш
и болките ми ти да облекчиш.

Това е другата страна: първо разтърсващото, после компен-

сирането на изживяването. Тогава другото същество му вика:

Ще трябва пак да ме откриеш...

По друг начин не би могло да се представи преживяването на света, това себеизпълване с преживяването на света. Истинското себепознание в изплуването вътре в космоса не би могло да се опише, ако не се използват думите, с които се пробужда Йохан. Разбира се, те трябва да започнат във втора картина така:

Години вече чувам тези думи,
изпълнени с най-важен смисъл.

После, след като той е потънал на земното дъно, след като се е обединил с него, в душата възниква силата, чрез която се раждат думите. Същественото в девета картина е това:

Аз търсех цели три години
от смелост окрилената душевна мощ,
която дава истина на тези думи, чрез които
човекът може да намери свобода,
избавящ се и побеждаващ.

Това са думите: „Човече, изживей се!“ в противоположност на думите във втора картина: „Човече, себе си познай!“ Така отново ни се явява същата картина. Докато единият път води надолу,

Светът и същността ми
живеят в тези думи:
Човече, себе си познай!

после става обратното. Това се променя. Картината отново представя душевния процес.

Така вие чухте също ужасяващо разтърсващите думи:

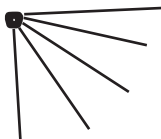
Тогава, о, Мария, знаеш

това, което току-що ми се разкри.
Последното убежище загубих,
загубих мойта самота.

После в седма картина се показва как съществото добива първо упование, а после сигурност. Това е съответствието. Това трябва да са не конструкции, а себеразбираеми преживявания. Чрез това трябва да почувстваме как в една такава душа, като тази на Йохан Томасий, себепознанието се избистря в себепреживяване. Трябва също да почувстваме как това преживяване на Йохан Томасий се разпределя върху различни хора и с това неговото познание за всички хора, в които се очертава в отделните инкарнации една част от неговото същество. Накрая в слънчевия храм се явява едно цяло общество, всички като една жива картина и всички заедно са един отделен човек. Върху всички са разпределени особености на един-единствен човек; това в същността си представлява един-единствен човек. Но един педантичен човек би трябвало да каже: Това са твърде много части, би трябвало да са девет вместо дванадесет. Така обаче действителността не се проявява, тя не стои в съзвучие с теориите. И въпреки това тя е в много по-голямо съзвучие с истината, отколкото ако човек остави да се проявят по нормален начин отделните части на човешкото същество.

Да се преместим сега в този слънчев храм. Там са отделните хора, които са поставени така, както те кармично си принадлежат, както кармата ги е събрала в живота. Но когато сега мислим Йохан тук

Йохан Томасий

и всеки отделен характер го мислим отразен в душата на Йохан, както и всеки човек като душевно качество на Йохан, то

гава какво се е случило, когато схващаме това като реалност? Фактически кармата е събрала тези хора като в една пресечна точка. Нищо не е случайно, безцелно, а това, което правят отделните хора, не означава само отделно събитие, а всяко едно преживяване на Йохан Томасий. Всичко се разиграва двукратно: в макрокосмоса и в микрокосмоса на Йохановата душа. Това е инициацията на Йохан. Например както Мария стои до него, така една важна част от неговата душа се съотнася към друга част на душата. Това са абсолютни съответствия, проведени строго. Каквото представлява външно действие, е вътрешен процес на развитие на Йохан. То иска да се случи това, което йерофантът изразява в трета картина:

Тук, в този кръг, се образува
духовен възел от кармични връзки,
изpletени в световния развой.

Той се е оформил. И този толкова върно завързан възел показва къде води всичко. От една страна – абсолютна реалност, както кармата плете, но не едно безцелно плетене. Имаме възела като инициационен процес в душата на Йохан, и имаме цялото така, че още една човешка индивидуалност стои до всички тези хора: йерофантът, който се намесва, който направлява нишките. Ние трябва да мислим само за йерофанта и неговата връзка с Мария.

Тъкмо затова можем да разберем, че този процес е нещо, което може да осветли себепознанието на това място в трета картина. Това издигане от личността не е удоволствие. Това е един напълно реален процес, едно изоставяне на човешката обвивка от вътрешната сила. Тогава тези човешки обвивки стават излишни и стават едно място за борба на подчинени сили. Там, където Мария изпраща надолу лъча на любовта към йерофанта, това не може да се представи по друг начин освен така: там долу тялото, хванато от мощта на сатаната говори за това, което се случва горе. Горе сияе един лъч на любовта надолу, долу се заражда едно проклятие. Това са контрастиращите картини: в

девакана, където Мария описва какво действително е направила, и в трета картина, където се разиграва при изоставянето на тялото проклятието на демоничните сили срещу йерофанта. Така имаме две допълващи се картини. Би станало наистина много лошо, ако трябва първоначално да се конструират така. Така в днешната лекция изложих една страна от тази мистериозна драма и се надявам, че успяхме да свържем с нея няколко особени характеристики, както те лежат в основата на инициацията.

Възможно е обстоятелството, че трябваше да се наблегне силно върху някои неща, когато трябва да се представят действителни процеси на посвещението, да ви направи несмели и боязливи спрямо стремежа към духовния свят. Описанието на опасностите има за цел единствено да закали хората срещу помощните сили. Опасностите са там, болките и страданията застават пред нас. Би било един действително лош стремеж, ако пожелаем, така да се каже, да вдигнем поглед към по-висшите светове по един удобен начин. Така удобно, както се пътува в модерните влакове, както външната материална култура прави това във връзка с външния живот, но все още не го прави във връзка с постигането на висшите светове. Тук описаното не трябва да обезсърчава, а именно със запознаването с опасностите на инициацията смелостта трябва да се закалява по един сигурен начин.

Именно при Йохан Томасий, когото наклонността му го е направила неспособен да води четката, това се превръща в болка, после обаче болката се трансформира в познание. Така всичко, което събужда болка и страдание, ще се превърне в познание. Ние трябва обаче да търсим сериозно този път. Това ние ще направим само ако опитаем да приемем, че духовно-научните истини не са нещо толкова просто. Това са толкова дълбоки житейски истини, че човек никога не може да ги обхване точно. Именно примерът в живота ни позволява да разберем света, а още по-точно човек може да говори за условията на развитието, когато се представя развитието на Йохан, отколкото когато

се представя развитието на един човек. В книгата „Как се постигат познания за висшите светове“ развитието е представено така, както то може да бъде при всеки човек, следователно единствено възможността как то може реално да се осъществи. Когато се представя Йохан Томасий, се описва един отделен човек. Но именно чрез това човек се лишава от възможността да описва развитието изобщо.

Сигурно ще кажете, че всъщност аз все пак не съм изказал истините. Имаме две крайности и трябва да намерим отенъка между двете. Аз мога да давам винаги само подтици. Те трябва да продължат да живеят в сърцата и душите.

В подтиците, които дадох за Евангелието на Матей, казах: не искайте да си спомняте за буквалния текст, а искайте да погледнете в сърцето и душата какво са станали там думите, когато сте пристъпили в света. Не четете само в циклите, а също така истински сериозно в душите си.

Но към това първо трябва да се даде нещо отвън, нещо трябва да е навлязло. Другото би било една душевна самозаблуда. Ако разбирате да четете в душата това, ще видите, че каквото е прозвучало отвън, ще прозвучи отвътре по много други начини. Това би било истинското антропософско стремление, когато всеки път това, което е казано, се разбира по толкова много начини, колкото са присъстващите слушатели. Не трябва никога да пожелава онзи, който иска да говори за духовната наука, да бъде разбиран само по един начин. Той би трябвало да иска да бъде разбиран по толкова много начини, колкото са присъстващите души. Антропософията вече понася това. Но едно е важно. Не казвам това, за да кажа нещо маловажно. Едно е необходимо, а именно че всеки отделен начин на разбиране е верен и истински. Той може да е индивидуален, но трябва да е верен. Понякога индивидуалното на схващането се състои в това, че се схваща противоположното на онова, което се казва.

Така също ние трябва да имаме пред очи, когато говорим за себепознание, че е по-полезно да се говори така, че да търсим грешките в нас, а истината вън от нас.

Не се казва: търси истината в себе си! Истината се открива навън. Човек намира, че тя е излята в света. Трябва да се освободим от нас чрез себепознанието, трябва да преминем през такива душевни етапи. Самотата може да бъде едно напълно лошо общество. Но ние можем да почувстваме нашата пълна слабост, когато почувстваме в душите си величието на космоса, от който сме родени. Тогава ще добием смелост. Да се осмелим да изживеем това, което познаваме.

Тогава ще открием, че от загубата на последното упование в живота ще възникне първото и последното житейско упование, онова упование, което, докато се откриваме в космоса, ни остава да се надмогнем и отново да се открием:

Човече, изживявай в себе си света!
Тогава ти ще се откриеш,
навън от теб самия крачещ,
тепърва в истинската твоя същност.

Почувстваме ли тези думи като преживявания, те ще станат за нас етапи на развитието.

ЗА РОЗЕНКРОЙЦЕРСКАТА МИСТЕРИЯ „ПОРТАТА НА ПОСВЕЩЕНИЕТО“

Берлин, 31 октомври 1910 г.

Проникват слънчеви лъчи
всемирните простори,
прогласяят птичи песни
въздушните полета,
растителната благодат
пониква от Земята
и с благодарност се възнасят
човешките души
към мировите духове.

С тези детски стихове започва тази мистерия, както знаят онези от вас, които бяха на представлението на розекройцерската мистерия в Мюнхен. В този час ще изложа някои неща от духовно-научна гледна точка във връзка с онова, което е в основата на тази мистерия, което, би могло да се каже, е получило живот.

Това, ако мога да загатна, е един дълъг духовен процес, довел ме до тази мистерия. Когато го проследя, неговите зародиши водят назад до 1889 година. Не е приблизително, а с една установена точност към зародишите на тази мистерия ме водят двадесет и една години. И мога много точно да проследя по какви пътища са преминали тези зародиши в тези три пъти по седем години. И наистина мога да кажа, че те са водили един собствен живот без моя намеса. Забележително е да се проследят такива зародиши по техния път към това, което може да се нарече оформление. Те преминават път, който може да се нарече ход към подземния свят. Те се нуждаят от седем години, за да се спуснат надолу. После се връщат, а за това издигане те се нуждаят отново от седем години. Те са пристигнали там, където всъщност са били срещу човека, когато са започнали своето спускане, и после вървят в една противоположна посока към другата страна, която, може да се каже, води нагоре. Това дава два пъти по седем години плюс още седем години, или общо двадесет и една години. После следваше очакването, че правилното, което е свързано с тези зародиши, също може да премине действително в образ, може да бъде оформено в образ. И ако не бих бил наясно, че един особен организъм, водил действително в себе си живот от три пъти по седем години, живее в розенкройцерската мистерия, нямаше да се осмеля да говоря още нещо особено за това. Така обаче чувствам за оправдано не само да говоря за това, за което става въпрос, но и по някакъв начин се чувствам задължен да говоря също и за това – което не само между редовете, не само в действащите лица, не само в Какво и Как, – което в много неща точно на тази мистерия, не бих искал да кажа живее, а трябва да живее.

Вече съм споделил на някои места след Мюнхенското представление на тази розенкройцерска мистерия, че за много, много неща, които ги има в областта на езотеричното, на окултното, не би било повече нужно да говоря, не биха били нужни никакви лекции от мен, ако всичко това, което се съдържа в розенкройцерската мистерия, въздейства върху душите на скъпите приятели и на някои други хора непосредствено от самата нея. А с думи, както обикновено те се използват в лекциите, щях да говоря много, много, не само дни, седмици, а дълги години, ако бих поискал да обрисувам това, което трябва и може да се каже чрез розенкройцерската мистерия. Всички неща, които вие – и по отношение на окултни неща е оправдано да се говори така – откривате в един вид от говорния език в книгата „Как се постигат познания за висшите светове“, това, което се съдържа там като едно описание на пътя към по-висшите светове, всичко, свързано с онова, което в „Тайната наука“ се казва в една друга форма, е всъщност много по-интензивно, много по-реално и действено, защото в розенкройцерската мистерия то е много по-индивидуално. В една такава книга като например „Как се постигат познания за висшите светове“ може това, което трябва да се каже за човешкото развитие, да се поднесе само така, че то, така да се каже, да е приложимо за всяка човешка индивидуалност. По определен начин книгата трябва да води всяка човешка индивидуалност към по-висшите светове. Поради това една такава книга, при цялата си конкретност, придобива известен абстрактен характер, би могло да се каже, един полутеоретичен характер. Защото ние трябва да имаме предвид това: развитието не е развитие изобщо! Няма развитие в себе си, не съществува развитие по принцип. Има развитие на един, на друг или на трети, на четвърти или на хилядния човек. И колкото хора съществуват в света, толкова и процеси на развитие съществуват. Затова най-вярното описание на окултния път на развитие трябва да има по принцип един характер, който не се препокрива с едно индивидуално развитие. Ако човек иска действително да представи едно развитие така, както то

се наблюдава в духовния свят, това може да се случи само когато се изобразява развитието на един-единствен човек, когато в индивидуалността се преработи това, което е вярно за всички хора. Ако в книгата „Как се постигат познания за висшите светове“ се намира началото на тайната на развитието на всеки един човек, в розенкройцерската мистерия се намира тайната на развитие на един-единствен човек, на Йохан Томасий.

Такъв беше широкият път на всичко, което представлява закони на окултното развитие, докато се стигна до отделния, напълно реален човек. И при този процес на развитие, при този път трябваше почти напълно да започне нов живот нещо, което се съдържа в „Познания за висшите светове“ и може да бъде теория там. Ако то не трябва да бъде теория, ако трябва да стане изкуство, ще трябва напълно да се промени. Защото законите на изкуството са много особени. И както съществуват природни закони, така има и закони на изкуството, които човек едва ли може да схване с обикновеното човешко съзнание, защото тогава се получава нещо сходно на сухи алегии. Законите на изкуството трябва да се употребяват, както природата употребява своите закони, когато тя оставя да възникне един човек, едно животно или едно растение. Ако разглеждаме това, което можем да знаем за света, от една страна, така, че да виждаме света и той да ни разкрива своите закони и тайни, така е и с това, което в изкуството и във всяко изкуство трябва да излезе наяве, нещо, което, от друга страна, във въпросната творба на изкуството трябва да бъде налице. Ето защо бихме имали една много лоша интерпретация на дадена творба на изкуството, ако се извеждат относно една поетическа творба понятия, идеи и закони, които човек иначе познава отнякъде си. Този човек не би подходил като човек на изкуството, ако извежда за една творба абстрактни или символични понятия. Би спадало към най-лошите методи на миналото спрямо художествени творби, в които действително се съдържа окултна сила, като например във „Фауст“, ако отново търсим в творбите понятия и идеи, които са ни познати. Такъв лош навик битуваше едно време в те-

ософското движение по един ужасяващ начин. Да, спомням си за това как, когато миналата година представихме драмата на Шуре „Децата на Луцифер“, авторът, който може да се нарече в истинския смисъл на думата артист, беше ужасен, когато някой му зададе следния въпрос: Означава ли този образ „атма“, а онази фигура – „будхи“, този образ „манас“, онзи – „кама манас“?... Този начин на алегоризиране би бил невъзможен при един художествен процес. Така той не би бил възможен и при едно обяснение, при едно интерпретиране. Затова може да се каже, че такова нещо не може да се помисли: Какво представлява Йохан Томасий в антропософско понятие? На този въпрос може да се отговори само така: Като главна фигура на тази драма той не е нищо друго освен Йохан Томасий. Абсолютно нищо друго не е освен тази жива личност на Йохан Томасий, в която не се съдържа нищо друго освен тайната на развитието на един отделен човек, именно на Йохан Томасий. Доколкото се говори за отделни образи, едно нещо се пропуска. Пропуска се това, което в думите на драмата се означава в следните стихове: „Тук, в този кръг, се оформя възел от нишките, които кармата плете в световния развой.“ Не се извършва никакво развитие в каква да е точка на човешкото битие, без да се завържат в това развитие нишките, които кармата плете в световния развой. И никакво индивидуално развитие не може да се отбележи, без да се покаже, че всичко това се разиграва в окултното обкръжение, това означава във физическото обкръжение, но както човек го вижда със силите, които стоят зад физическото обкръжение. Затова Йохан Томасий може да се представи във човешко обкръжение, от което израства неговото развитие, в реалния физически човешки свят.

И затова тази драма трябва да има двойно въведение. Първото въведение показва как спрямо външния свят се отличава светът, в който за Йохан Томасий се свързват нишките, които кармата плете в световния развой. Би могло да се попита: Трябваше ли да се покаже това, трябваше ли именно в пролога да се покаже как изглежда този свят отвън? Това трябваше да се

покаже. И нямаше да се направи всичко, ако това не беше показано. Трябваше да се покаже, защото светът, в който кармата завързва своя възел, е съвсем друг във времето например на петото хилядолетие преди нашето летоброене, съвсем друг е триста години преди Христос, отново е друг хиляда години след Христос, и също така друг в настоящето. Също и езотеричният външен свят е винаги друг и, в зависимост от своята карма, от това, което външната среда става за човека, който се развива. Така кръгът притегля отвън навътре. И във вътрешността е малкият кръг, в който стои Йохан Томасий. Това е второто. Във външния свят са тривиалните вълни, които се разбиват там. В малкия кръг са вълните, които бушуват силно. Но те могат да се покажат в своето разпенване само в душата на Йохан Томасий. Затова първо сме на физическия план. Физическият план ни се показва така, че се посочват нишките, които кармата плете навсякъде във физическия план. Когато наблюдаваме с окултен поглед някой физически кръг, откриваме навсякъде, че нишките вървят от човек към човек, нишките, които се преплитат по забележителен начин. Там са хора, които видимо в живота имат малко работа помежду си. Но между душите се плетат най-важните и съществени нишки. И цялото се завързва. И това цяло трябва да се показва постепенно така, че ясно да се насочва към някакъв възел. Следващият белег може да се покаже само с намекване, само със загатване, защото той се намира в развитието. Тези различни нюанси трябваше да се покажат, когато нещата се разиграват на физическия план, когато ние се намираме в една чисто физическа среда, когато идват хора от кръгове с различни интереси. Външно те говорят това или онова. Докато говорят външно, те са изразители на кармата. Всички действащи лица, които първоначално се явяват на физическия план, са свързани кармично помежду си. Това не е някакъв отделен случай. Всичко е изградено окултно. Всички нишки, които могат да живеят. И тези нишки са много забележителни.

Забележителността на тези нишки можете да предусетите,

когато, от една страна, поставите такива фигури като Феликс Балде и госпожа Балде, а от друга страна – Капезий и Щрадер. Не е най-важното това, което те казват. Най-важното е, че те го казват. А тези лица са живи лица, не измислени лица. На мен те лично са ми много добре познати. Не съм ги измислял, те са живи и реални. И особено образът на професор Капезий, който ми е тъй близък на сърцето, е един реален образ от живота. А това е нашият свят. Затова трябваше да се яви забележителното събитие, което се представя чрез ясновидката Теодора, която понякога може да вижда в бъдещето. Тя предвижда това забележително събитие, което още преди края на 20-ти век ще се появи като следващото Христово събитие. Това е нещо, което може да се посочи кармично. Би било погрешно, ако се посочват също така ясно и други събития. Тогава онова кармично отношение, което е налице между госпожа Балде и професор Капезий, ще се посочва в особеното отношение, което имат приказките на госпожа Балде към Капезий. Показани са кармични нишки, които поради това възникват в сърцето на Щрадер към ясновидката Теодора, понеже той може да бъде разбран именно чрез нея. Тези нишки са като изплетени от кармата върху една точка. И тази точка е Йохан Томасий. Там те се срещат. И в рамките на разказването на физическия план просиява една светлина в душата на Йохан Томасий, една светлина, която вдига яростни вълни в душата му, която същевременно разгръща неговото езотерично развитие като едно напълно индивидуално кръстосване на неговата карма с мировата карма. Така ние виждаме какво въздействие оказва върху него това, което е налице около него на физическия план. Виждаме как голямото в душата му, несъзнаваното, напират нагоре към по-висшите светове.

Това пътуване към по-висшите светове не може да започне без кормилото. То трябва да бъде направлявано. Тогава се явява във всички тези отношения онзи, когото видяхте описан като същинския водач на този кръг, но същевременно като познаващия световните взаимовръзки, като човека, който наблюдава възела, който кармата подготвя в световния развой. Така се явя-

ва Бенедикт. И той става водач. Кармата, която работи в Йохан Томасий, която би работила може би хилядолетия, в един определен момент се подклажда чрез едно кармично отношение между Бенедикт и Йохан Томасий, което отношение се показва в картината в стаята за медитация. Там сме на точката, където един човек, определен от кармата за развитие, се устремява към по-висшите светове. И за да не се стреми като слепец, той е поведен от Бенедикт по правилния начин. Какво се има предвид с това, ще се покаже, когато се представят някои места от драмата в тази връзка.

Следва рецитация на споменатата картина: *трета картина, Бенедикт, Йохан, Мария, дете.*

МАРИЯ

Доведох аз детето.

От думите ви има нужда то.

БЕНЕДИКТ

Дете, при мене отсега

ще идваш всяка вечер

да слушаш думите, които

ще те изпълват, преди да пристъпиш

в душевните простори на съня.

Ти искаш ли това?

ДЕТЕТО

Да, искам.

БЕНЕДИКТ

Душата изпълни си тази вечер,

преди сънят да те обгърне,

със силата на тези думи:

„Светлинни сили ме понасят

във висши сфери на духа.“

(Мария извежда детето.)

МАРИЯ

И тъй като сега съдбата на детето
във бъдеще ще трябва да протича
под сянката на вашата закрила,
аз моля за съвета на водача,
понеже вече съм му майка,
макар и не чрез кръвна връзка,
ала по воля на съдбовни сили.
Покажахте ми пътя,
по който трябва да го вода,
от онзи ден, когато го намерих
оставено пред моята врата
от неговата непозната майка.
Съветите, според които
аз трябваше да го напътствам,
подействаха чудесно на детето.
Излязоха наяве всички сили,
които в тялото му и в душата спяха.
И стана ясно, че съветите ви мъдри
родени са във областта, която
родината на детската душа била е,
преди да си направи тя телесна дреха.
Видяхме как човешката надежда
растеше все по-светла всеки ден.
Известно ви е колко трудно беше
доверието на детето да спечеля.
израстваше под грижите ми то
и само навикът привързваше
душата му към моята душа.
То чувстваше, че аз му давам
необходимото за благо
на тялото и за душевния растеж.
Дойде и времето да се роди
любов към мене в детското сърце.
Промяната дойде от външен повод.

В кръга ни ясновидката се включи.
Добре се чувстваше детето покрай нея
и хубави слова научи,
пленено от магичния ѝ чар.
А после пък настъпи миг, когато
приятелката ни се вдъхнови
и нашето дете можа да види
в очите ѝ искряща светлина.
Душата си усети
разтърсена дълбоко
и в своя потрес то дойде при мен.
От този час привърза се към мен
с най-топла обич.
Ала откакто с осъзнато чувство,
не само водено от подтик,
започна да приема
от мене даровете на живота,
откакто младото сърце започна
да трепка все по-жарко,
щом погледа ми срещнеше със обич,
изгубиха съветите ви стойност.
Повехна зреещото във детето.
Видях в душата му как също
се появиха признаци, които
за скъпия приятел се оказаха ужасни.
Загадка тъмна съм за себе си самата.
Не ще ми забраниш ти плахия въпрос:
„Защо погубвам
приятеля си и детето,
опитвам ли се със любов
за тях да сторя аз, каквото
духовното учение разкрива
в сърцето ми като добро?“
Ти често си посочвал истината висша:
простира се илюзии над външния живот.

Но все пак ясно трябва да ми стане,
щом трябва да понасям участта,
така жестока и на злото извор.

БЕНЕДИКТ

Тук, в този кръг, се образува
духовен възел от кармични връзки,
изплетени в световния развой.
Приятелко, страданията ти са част
от възела съдбовен, в който се преплитат
човешкият живот
и делото на боговете.
Когато по поклонническата пътека
достигнах степента,
с която ранга придобих
да служа със съвета си в духовни сфери,
пред мен яви се божество,
което трябваше да слезе на Земята,
за да живее в тяло на човек.
Изисква го човешката съдба
в такъв повратен миг.
Голяма стъпка в мировия ход
възможна би била, щом богове
се свържат със съдбата на човека.
Духовно зрение ще се пробуди,
покълващо в човешките души,
щом първо някой Бог
положи семето в човека.
Задачата ми беше да открия
човек, достоен да приеме
в душата си мощта
на семето от Бога.
Тъй трябваше аз делото на небесата
да свържа със съдбата на един човек.
С духовен поглед търсих.

На тебе той се спря.
Животът те подготви
посредник за спасение да станеш.
В поредица животи си добила
чувствителност към всичко величаво,
живеещо в човешките сърца.
На красотата благородната природа,
на добродетелта най-висшата повеля
в душата си ти носиш
като наследство от духа.
Каквото вечният ти аз
през раждането е донесъл във живота,
до плод узрял се е развило
в годините на младостта ти.
Не си се изкачила твърде рано
във висшите духовни сфери.
Копнежът за духовни царства
не се е появил у теб,
додето не си схванала напълно
невинните сетивни радости.
Душата ти позна любов и гняв,
додето бе духовният копнеж
все още чужд за мисълта ти.
Желаеше да вкусиш
природни красоти
и плодовете на изкуството да сбираш.
И можеше със радост да се смееш,
като дете, незнаещо все още нищо
за тъмната страна в живота.
Научи се и да разбираш щастието на човека
и да тъгуваш за страданията му, когато
все още в теб не съществуваха въпроси
относно корена на мъката и радостта.
Душа, показваща такъв характер,
живота възприема като плод на множество животи.

И цвят е нейната невинност,
не е на същността ѝ корен.
Душа такава можех само
да избира като посредник на духа,
да може той да има дейна сила
в човешкия ни свят.
Но разбери, че същността ти
ще се преобрази във противоположност,
излее ли се в друго същество.
Духът работи в теб във всичко,
което трябва да узрее
във същността човешка като плод
за царството на вечността.
Така че трябва той да разруши,
каквото е от преходния свят.
Но жертвата на неговата смърт
е на безсмъртието семе.
Да се развие трябва за живот по-висш
каквото от смъртта на нисшето разцъфва.

МАРИЯ

Така стоят нещата с мен. — — — —
Даряваш ме със светлина,
със светлина, която ме лишава
от силата да виждам и която
от мен самата ме откъсва.
Ако посредник на духа съм само,
не истинското свое същество,
не ще понасям формата си вече —
не истина е тя, а маска!

ЙОХАН

Приятелко, какво се случва с теб?
Във зора ти угасва светлината
и тялото ти се превръща в стълб,

ръката ти аз вземам –
студена е като смъртта.

БЕНЕДИКТ

Мой сине, много изпитания премина –
сега пред най-голямото стоиш.
Телесната обвивка на Мария виждаш,
ала пред погледа ми себесъщността ѝ
в духовни сфери се издига.

ЙОХАН

Виж, устните ѝ се раздвижват.
Говори тя...

МАРИЯ

Дари ме с яснота,
да, с яснота, която ме обгръща
отвсякъде с тъма.
Проклинам тази яснота
и теб проклинам също,
теб, който ме направи
оръдие на дивите изкуства,
с които заблуждаваш хора....
До днес не можех да се усъмня
в духовната ти извисеност,
но стигна ми едничък миг,
за да изтръгна вярата си от сърцето.
Прозрях, че адски същества
са духовете, на които служиш.
Аз заблуждвах други,
защото ти ме заблуди!
Желая да избягам там, където
не може да се чува твоя дума,
но и достатъчно наблизко,
та моето проклятие да те достига!

Изтръгна плама от кръвта ми
и даде на лъжовния си бог,
каквото трябва да е мое.
Ах, този пламък на кръвта,
той трябва да те изгори!
Аз трябваше да вярвам
в измама и заблуда.
И за да е възможно,
в измамен призрак ме превърна ти!
Съзирах често как въздействието мое
преобразява се в противен образ.
Тъй любовта към тебе нека
да се преобрази в див пламък на омраза.
Във всички светове желая
да търся огън, който да те изгори.
Прокл... ах...

ЙОХАН

Но кой говори тук?
Приятелката аз не виждам,
а някакво противно същество!

БЕНЕДИКТ

Във висини душата ѝ се носи,
тук тя остави само своя смъртен призрак.
Едно човешко тяло,
напуснато от своя дух,
е мястото, което Сатаната
желае да превземе,
за да се прояви във видимия свят.
Открие ли такова тяло,
чрез него може да говори.
Говори ни такъв противник,
желаещ да разтури
каквото трябва да изпълня

за бъдещето на мнозина,
а също и за тебе, сине.
Ако приема клетвата, изречена
от празната обвивка на Мария,
за друго, вместо сатанинска хитрост,
тогава ти не би ме следвал.
До мене беше Сатаната.
А ти видя, мой сине,
как в мрак пропадна
каквото преходно е в съществуването,
обичано от теб.
Понеже често духове
са ти говорили от нейната уста,
не ти спестява мировата карма
чрез нея също тъй да чуваш
на пъкъла самия княз.
Ти можеш вече да я търсиш
и да познаеш същността ѝ.
И нека тя за теб да бъде образецът
на висшия човек,
когого ще последваш.
Душата ѝ се носи
в духовни висини,
където хората намират своя първообраз,
заложен в тях самите.
Ще я последваш в областите на духа
и ще я видиш в слънчевия храм.
Тук, в този кръг, се образува
духовен възел от кармични връзки,
изплетени в световния развой.
Понеже, сине, издържа дотук,
ще можеш да отидеш по-нататък.
Аз виждам как звездата ти сияе.
В света сетивен няма място
за битки, водени от хора,

стремящи се към посвещение.
Сетивният живот каквото има
като загадки, разрешими с ум,
каквото той в човешките сърца поражда,
могло би да възникне чрез любов или омраза
и още ужасяващо да се разраства:
той трябва за духовния търсач да стане
поле, върху което безпристрастно
отвън да може поглед да отправя.
Търсачът трябва да развие сили,
каквито няма на това поле.
Ти трябваше да минеш
през изпитанието на душата,
необходимо на човека,
подготвил се за силите,
принадлежащи на духовни светове.
Но ако тези сили бяха те намерили
за пътя на познанието неподготвен,
те щяха чувстването ти да притъпят,
преди да бе познал, каквото вече си открил.
А съществата, виждащи във глъбините на всемира,
повеждат хора, устремили се към висините,
най-първо до върха, където може да се види,
дали те имат сила
съзнателно да виждат в битието на духа.
И хората, които имат тази сила,
свободни стават от света сетивен.
А другите пък трябва да почакаат.
Мой сине, ти запази себесъщността си,
когато те разтърсваха по-висши сили
и в ужас те потапяше духът.
Воюва твърдо себесъщността ти,
дори когато в теб съмнения вилняха
и искаха във тъмна пропаст да те тласнат.
Достоен ученик си ти за мен

от онзи съдбоносен час,
когато в отчаянието си почувства,
че си изгубен, ала въпреки това
поддържаше те силата във теб.
Дарих ти аз съкровища на мъдрост,
които те изпълниха с кураж
да издържиш дори тогава,
когато вече вяра в себе си изгуби.
Туй беше мъдростта, спечелена от теб,
по-ценна и от вярата, която беше ти дарена.
Сега си зрял, свободен можеш да си вече.
Приятелката ти отиде по-напред,
в духа ще я откриеш.
Аз мога още да ти дам насока:
душевната си мощ разпалвай
чрез думите ми, ключ за висините.
Те ще те водят и когато
не ще те води вече нищо,
съзирано с очите.
От все сърце ги приеми:
*„Творящата светлинна същност
сияе през обширния простор,
за да изпълва с битие света.
Благословията на любовта
затопля вековете, за да призовава
проявата на всички светове.
Духовни пратеници свързват
творящата светлинна същност
със откровението на душата.
Когато с двете съчетае
човекът себесъщността си,
в духовни висини живее.“*
О, духове, които може да съзре човекът,
живот вдъхнете
в душата на сина ни.

И нека просияе в него,
каквото може да изпълни
душата му с духовна светлина.
Да прозвучи във същността му
каквото може да пробуди
копнеж духовно да се възвиси.

ГЛАС НА ДУХ *(зад сцената)*

Възлизат неговите мисли
в първичните основи на света.
Каквото като сенки той е мислил,
каквото като призраци е преживял,
отлита от света на формите:
 за чието изобилие
 мислещите хора
 мечтаят в сенки;
 за чието изобилие
 виждащите хора
 живеят в схеми.

(Музиката звучи, докато завесата бавно пада.)

Това бяха тоновете, с които нашият скъп приятел Аренсон изрази музикално явяващото се в поезията като отзвук от повисшите светове в душата на Йохан Томасий, след като той при голямото преживяване, което имаше в стаята за медитация, се оказа способен да се издигне към по-висшите светове и от това преживяване като зрял е напреднал много. В думите, в които прозвуча това, което беше изречитирано, виждаме нещо, което по един реален начин прозвучава от духовния свят в душа, която до една определена степен, ако можем да кажем така, е издържала изпитанието. Главната тежест понякога се показва лесно в думите, в които се съдържа повече, отколкото първоначално може би се вярва.

Трябва да сме наясно, че от нишките на мировата карма се образува възел, който представя на светото място пред Йохан

Томасий един факт от забележителен и величествен вид в неговото въздействие. Какво се случва всъщност?

Йохан Томасий трябва да изживее, че една душа – с която той, както се показва по-късно в деваканическата картина, че е свързан кармически по един чуден начин – се издига непосредствено пред него в духовните светове. Това е един световноисторически момент, когато една такава душа се издига в духовните светове. Естествено не може да се опише всичко, което е свързано с един такъв момент. Но това е реален факт, който всеки, запознат с окултния живот, познава в неговия ужасяващо-величествен, изпълнен със светлина и сянка образ. И той познава от него също това, което се случва във физическия свят, когато настъпи разтърсването, когато една душа изчезва в духовния свят непосредствено не с нормалния ход на собствената карма, а по волята на мировата карма. Това са моменти, които са важни за еволюцията на човечеството. Но това са също онези моменти, в които действителни, реални сили на изкушението, които също така като добрите сили гледат от духовния свят към физическия, имат силата да завземат изоставени физически обвивки за арена на своята изкушителска страст и за своята изкушаваща сила. Това са точките за нападение. Там те са активни. И тогава настъпват обстоятелствата, при които майа се показва по най-ужасяващия начин. Спрямо малките изкушения на кармата човекът може би не е далеч от това да се противопостави на изкушението; но спрямо големите изкушения на кармата, когато се показва нещо, което на определено ниво на развитие не може да бъде напълно прието, че би могло да бъде, една душа, която не е преминала през някои бездни на живота, се връща назад. Можем да си представим, че някои може би ще кажат, че те биха понесли това, което се случва в стаята за медитация. Те би трябвало обаче само да бъдат поставени там! Но действителността е нещо съвсем различно от това, което си мислим. В действителността действат други сили. Който не вярва в това, трябва само да си представи дали той някога е имал действително преживяване за едно човешко

тяло, което е било изоставено от душата. Хората познават само човешки тела, които са одушевени. Тук действат други сили. И за да устои на тези сили, Йохан Томасий трябваше да бъде доведен до тази точка на мировата карма.

Става въпрос за две неща. Йохан Томасий трябваше първо да извърши това, което обикновено се нарича камалока. Камалока е светът, в който ни се явява това, което сме ние самите, така да се каже, като в един огледален образ. Това е отново нещо, което изглежда по-лесно за изказване, отколкото ако се яви в действителност. И когато се яви в действителност, тогава не ни говори един ограничен в пространството образ какво е той, а тогава той ни нашепва това от всички области на света. Тогава ние сме целият свят. Затова чувате на сцената, когато се представя как Йохан Томасий се потапя в дълбините на душата си, когато се намира сред скали и извори, че не някакъв отделен образ, който той заклева, говори от неговата душа, а към него се носи звучене отвсякъде, от скали и извори, от цялото обкръжение. И в такъв момент думите, които преминават тъй спокойно през световните теории, през философските и духовно-научните творби, се превръщат в ужасяващи сили. Защото те прозвучават от целия свят, като навсякъде от безкрайното пространство и улавящи се в отделните събития на природата. „Човече, себе си познай!“ Така те прозвучават, когато се слушат, след като са живели в душата години наред. Тогава душата стои в своята самота, в своята огромна усамотеност. И в този свят се намира това, което е тя самата, също и това, което е нейната карма, всичко, което е извършила. В една поетическа творба могат да се изведат само отделни моменти. Явява се едно старо деяние, изоставянето на една личност. Но то се явява пред душата на Йохан Томасий в цялата си жизненост. Аз мога да представя само отделни думи.

В тази връзка Йохан Томасий губи това, което трябва да изгуби: упование в самия себе си, упование в собствената сила, упование в целителната самота за това, което му причинява на физическия план толкова чудовищни мъки. Затова моля, тези

думи да бъдат възприети така, както трябва да се възприемат, когато душата е напълно изпълнена от тях и разтърсена. Когато Йохан Томасий чува от всички светове думите „Човече, себе си познай!“, тогава му отговаря неговата душа така, сякаш неговият аз не присъства:

Години вече чувам тези думи,
изпълнени с най-важен смисъл.
Към мен звучат от въздух и вода,
ехтят от земните недра.
И както тайнствено във малък жълъд
структурата на мощен дъб намира,
тъй силата на тези думи
съдържа всичко,
обхващано от мисълта ми
за същината на стихии,
за духове и за души,
за време и за вечност.
Светът и същността ми
живеят в тези думи:
„Човече, себе си познай!“

Колко могъщо му се отговаря: „Човече, себе си познай!“ И тогава цялата вътрешност се преобръща:

Ала сега...
ме завладява страх.
Край мен се спуска мрак,
в мен зее тъмнина;
звучи от мировия мрак,
ехти от тъмнината на душата:
„Човече, себе си познай!“

(От скали и извори звучи: Човече, себе си познай!)

Трябва да мислите движението на цялостната личност с мировия процес. Иначе стоим там, вървим с часовете и не про-

следяваме това, което се случва там. Не знаем това, вярваме, че сме вътре в себе си. Но това се случва посредством знаенето. Знаейки, той следва всички стихийни сили, върви с часовия ход на деня и странства в нощта.

Земята следвам в хода ѝ световен.
Във гръмотевица гърмя,
в светкавица проблясвам.

Това му дава впечатлението: аз съм. Това е моментът, в който „аз съм“ се превръща в демона на душата му. Пред това замлъква цялото човешко самоутвърждаване. И едва казал „аз съм“, душата му отвърща:

О, вече аз се чувствам
от същността си отделен.

Тогава се явява съществуването му по един ограничен начин, в ограничен образ:

Обвивката телесна виждам,
тя чуждо същество е вън от мен.
Съвсем се тя отдалечава.
Насам се носи друго същество.

Сега той може да говори не само със своята уста, но и с устата на другия човек. Това е човекът, на когото той е причинил неправда:

„Горчива мъка ми донесе той,
напълно му се доверих.
Остави ме в страдание сама,
отне ми жизнената топлина
и тласна ме в студената Земя.“

Сега отново в тялото си:

Нещастната, която изоставих,
самата тя аз бях сега.

Аз трябва болката ѝ да изстрадам.
Познанието сила ми дари
да се пренасям в другия човек.

С това се започна един път, който се характеризира с думите, които трябва да загатнат на края на картината как светът и как самотата действат. В света действия всичко, което идва отвън, по най-ужасяващ начин. Отвътре действия това, което идва отвътре, така че самотата се превръща в най-голямата населеност, която е възможна. Това е едно изпитание, поставено за целта, която е загатната в думите, които бяха прочетени:

А съществата, виждащи във глъбините на всемира,
повеждат хора, устремили се към висините,
най-първо до върха, където може да се види
дали те имат сила
съзнателно да виждат в битието на духа.
И хората, които имат тази сила,
свободни стават от света сетивен.
А другите пък трябва да почакаат.

В мига, пред който тук стоим, би се изгубило съзнанието, и Йохан Томасий би бил хвърлен обратно в сетивния свят, ако той не устояваше в картината, която маркирах, когато стоеше срещу собствената си същност. Две неща се явиха: собствената същност; доколкото тя знае, има малко сила; това му дава самоупование. Но каквото в него представлява вечният аз, за който той не знае още нищо, има огромната сила, поддържа и го довежда до това, което той изживява в стаята за медитация като обездушяването на Мария. И тогава той трябва чрез думите на Бенедикт, чрез силата на тези думи да бъде поведен нагоре.

И в думите, които бяха прочетени, трябва да се види една тайна от слова. Каквото се съдържа в нея, не може така просто да се опише като много други неща. В тези стихове се съдържат действително мирови сили чак до звуците. И тези звуци не могат да се променят. В тези слова се дава едно отваряне на

портата към духовния свят. Затова тези думи трябва да се приемат така, както са казани тук. Не може да се сглоби по някакъв удобен начин такова нещо като например тези стихове:

Творящата светлинна същност
сияе през обширния простор,
за да изпълва с битие света.
Благословията на любовта
затопля вековете, за да призовава
проявата на всички светове.
Духовни пратеници свързват
творящата светлинна същност
със откровението на душата.
Когато с двете съчетае
човекът себесъщността си,
в духовни висини живее.

Тогава в душата може да зазвучи от другия свят това, което трябва да зазвучи. Но всичко това са, както вече казах, само отделни загатвания.

Така Йохан Томасий действително е пренесен в духовния свят. Но той не може непосредствено да се издигне в него. Той трябва да премине през астралния свят. В четвърта картина имаме едно представяне на астралния свят така, както Йохан Томасий трябва да го изживее според своята особена индивидуална предпоставка. Това не е някакво всеобщо описание на астралния свят, а описание според начина, по който Йохан Томасий трябва да го изживее. Този астрален свят е различен от физическия. Там е възможно един човек, когото срещаме, да го видим такъв, какъвто е бил преди много десетилетия, или можем да видим един млад човек такъв, какъвто ще бъде в бъдеще. Всичко това са реалности. В душите сте още такива, каквито сте били като деца на три години. Каквото виждате в астралния свят, няма нищо общо с това, което се вижда в един външен физически човешки облик. Физическият човешки облик скрива във всеки миг онова, което е било основателно пре-

ди и което ще е основателно по-късно. Затова погледът пред нещата в астралния свят трябва да действа така, че ние да преодоляваме първата майа на сетивния свят и да опознаваме времето в неговата илюзорна сила. Йохан Томасий вижда оногова, когото познава във физическия свят като Капезий, в астралния свят такъв, какъвто е бил като млад. Също така вижда и оногова, когото познава във физическия свят като Щрадер, но го вижда като старец. Какво означава това? Йохан Томасий познава Щрадер такъв, какъвто е в сетивния свят, със силите, които са в душата му на физическия план. Но там е предпоставката за това, което той ще бъде след десетилетия. Това трябва също да се познае, когато искаме да познаем един човек. Така времето се разкъсва. Времето е действително едно много гъвкаво понятие, когато човек се издига в духовните светове. Йохан Томасий познава от физическия свят Капезий като стар, а Щрадер като млад. Сега те стоят един до друг в астралния свят: Капезий е млад, а Щрадер – стар. Времето не се разтегля напред и назад, а единият е представен в неговата младост, а другият като стар. Това са реални факти.

С това обаче е свързано нещо друго, което фактически се показва и което хората днес посрещат сякаш с детска насмешка, а именно че нашите душевни преживявания са много повече, отколкото обикновено ги мислим, че не се изживява някакво зло или добро безнаказано в душата, че когато например мислим нещо лошо или несправедливо, то прониква дълбоко в света и се връща обратно, и че сме във връзка в нашите душевни преживявания със стихийните сили на природата. Това не е образ. В окултен смисъл е една действителност, когато например Капезий е воден от духа на стихииите, който води всеки човек в неговото битие. Така Капезий стои също пред това, което е свързано с този дух на стихииите. Свързано е с това, че когато ние изживяваме нещо в душата, то стои във връзка със силите на природата. Пред Йохан Томасий се показва как Капезий дълбоко в душата си, както и Щрадер, може да събуди противопоставящите се сили на природата. В този свят следват светкавици

и гръмотевици заради това, което те изживяват в душите си в гордост или високомерие, в заблуда или истина, или в лъжа. Във физическия свят това, което един човек има в душата си като заблуда или лъжа, е нещо във висша степен забележително. Например пред нас стои даден човек, в душата си изживява заблуда или лъжа, той стои пред нас може би напълно невинен. Но в мига, когато към него се отправя астралният поглед, се развихрят бури, които иначе се представят в картината само в ужасяващо разтоварване на стихииите на земята. Всичко това трябва да преживее Йохан Томасий. А също това, което вече може да му се покаже в астралния свят от забележителните взаимовръзки, които още не са му познати от физическия план.

Каквото се открива в тази розенкройцерска мистерия като отделни наименования, не е случайно. Например другата Мария и т. н. означава определени връзки, така че едната или другата Мария не са просто две Марии, а те се представят като Марии за всички други действащи лица. И другата Мария, тайнствената природна фигура, открива пред Йохан Томасий онази душа, която живее под обикновената, съзнателна душа, и затова тя остава нечута, невъзприемаема, докато човекът живее само във физическия свят. Но не би трябвало да възприемате тези връзки и фигури като символи. Другата Мария, точно като първата, е реална фигура, реалност. И трябва да се приемат само като това, което са.

Каквото е изживял Йохан Томасий, е преминало пред очите му. Той е изживял астралния свят. Това може да се представи сега пред съзнанието, когато той казва:

В това душевно царство пак
открих познати хора: този, който
говореше за приказките на Фелиция,
тук само мога да го виждам
какъвто той на младини е бил;
а онзи, който като млад човек
монашески живот избрал е,

представи ми се като старец.
При тях бе на стихииите Духът.

Йохан Томасий е направил всичко това, което, така да се каже, времето унищожават пред неговия поглед. И за какво е узрял той сега? Той е узрял да прогледне в астралния свят. Свободен ли е астралният свят от заблуда? Не, не е. В този астрален свят човек може да осъзнае едно. В астралния свят човекът, когато го пристъпва чист, не изпълнен с вина, може да осъзнае, че има един по-висш свят, който сияе в този астрален свят, както астралният свят сияе в обикновения физически свят. Може да се попита само дали той го вижда така, както е в действителност. Хората, които се намират в света, са за себе си един вид фантоми, така че всеки има зад себе си нещо, което го води в по-висшия свят, така че той е тласкан от нещо съвсем друго от това, което може би представлява в продължение на по-дълги или по-кратки времена, което ще стане в бъдеще. Но определени заблуди не показват на някого астралния свят, в който той е много преплетен със сетивния свят. Така например те не показват връзката на големите сили на битието, връзката на волята, любовта и мъдростта. Това е нещо трудно за познаване в своята истина, то е още много, много дълбоко забулено в астралния свят. Не е толкова лесно да се проникне до тези неща. И така, връзките, които в сетивния свят са заблуди, преминават още навътре в астралния свят.

Това взаимодействие – също и това може сега само да се загатне – на воля, мъдрост и любов се случва във физическия свят чрез хората. В по-висшите светове то се случва чрез онези същества, които пращат своите сили, когато на физическия план силите на окултните същества се потапят в човешките души. Това се случва чрез посвещаваните в онези храмове, в които човешките представители са за отделните мирови сили, в онези храмове, в които хората са доведени толкова далеч, че те са се отказали от желанието да представят отведнъж целия човек и са се ограничили да представят една отделна сила. Тогава

се разпореждат представителите. Но когато човекът поглежда в астралния свят, тогава му се открива онова свято място, където са представителите на силите на воля, мъдрост и любов, точно в една изпълнена с майа картина. И така се плете една ужасна тъкан между заблуждението на сетивния свят и астралния свят.

Сега би трябвало да говоря седмици, ако искам да обясня как това се отнася към онзи образ на висшите сили, който се представя за волевите сили като иницииращ, който пристъпва към Йохан Томасий на физическия план и който всъщност изглежда на физическия план напълно тривиално. Може да възникне следният въпрос: Трябва ли точно чрез него да въздействат прасилите на волята? Те го правят обаче. Но може да се схване, че точно чрез един може би по-малко развит човек може да се проникне с мощ това, което е откровение на волевите сили, така, както лъчът на мъдростта може да просияе чрез един такъв човек като Бенедикт. Трябва да се схване именно следното. Когато сега имаме тук едно разцъфнало, чудно израснало цвете и до него едно семенце, може да се случи така, че семенцето, когато израсте, да се превърне в едно още по-хубаво цвете. Цветето може да се смята за съвършено, но според мировата реалност семенцето е нещо по-съвършено. Така един срещу друг стоят Бенедикт, големият носител на мъдростта, и човекът, който на физическия план се противопоставя по един забележителен начин на всичко, което се говори за духовните светове, отхвърляйки го по един забележителен начин. Когато чува някъде да се говори за духовните светове, той казва като човек, който не желае да знае нищо за тях: „Не мога да открива свързващ мост между идеи и дела!“ Той е човек, който открива някъде другаде това, което води към дела, и за него говоренето за духовни светове е само празни думи. На този човек, както живее на физическия план, можете да разказвате най-прекрасните неща за духовните светове, но всичко това са празни думи за него. За него е стойностно, когато колелетата на машините се движат. И когато чува чрез другата Мария за духовната сила,

която е свързана с нея и е запалила в нея силите на живота и чувствата, за да извърши едно или друго нещо, отново си е същият човек, отричащ всичко това, за да каже: Това е така, защото тя има добро сърце. Той остава напълно на физическия план, като напълно тривиален човек, но енергичен, изпълнен с воля за дела. Затова той казва:

Ако жената върши толкова добро,
импулсът е във пламенното ѝ сърце.
Човек изпитва нужда,
щом работата си привърши,
подкрепа да получи от идеи,
но само волевата подготовка,
в съюз с умение и сила,
ще продължи човешкия напредък
във всяко истинно житейско дело.
И слушайки свистенето на колелата,
и виждайки ръцете на доволни хора
как ръчките задвижват,
аз чувствам силите в живота.

Това е човекът на волята, на делата. Ако му говорите дни наред за духа, той би казал: С това човек не може дори една манивела да завърти! Така че могат да се въртят манивелите, а когато изникне някоя свободна минута, тогава може за развлечение да се говори за духа. Това не са все още поникнали семенни сили. Но това са хубави сили. Това са сили, които са много важни и те сияят в света чрез волевите сили. Човек не трябва при това да избързва теоретически, когато хора говорят за духовни светове, и да възприема това различно, защото резултатът ще е ужасно тежък. Който не схваща, че в семето трябва да се види нещо като еквивалентен образ на току-що охарактеризирания човек, той преживява една такава илюзия, представена в подземния храм. Това е една астрална майа. Докато е действителност това, което Йохан Томасий изживява в картината с Капезий и Щрадер, когато ги вижда в други възрасти, в пета картина то е една

майка, една Фата Моргана на духовния свят, която трябва да се стовари върху душата, да премине през нея. Можете да приемете пета картина за нещо, което е оправдано само чрез това, че в майка се примесва и реалност.

Цялата тази картина не би допринесла нищо към развитието на Йохан Томасий, ако тя не се отнесе към астралното преживяване, както понятията и идеите на физическия свят към нашето разбиране за света. Каквото е науката за физическия план, това е храмът на майка за астралния свят. Колкото едно понятие е нещо, което може да се яде, толкова храмът на майка е нещо действително, което пуска корен в духовния свят. Но понятията трябва да живеят в света, за да може разбирането за света действително да се прояви. И само дотолкова може да се разиграва от един друг свят нещо, което отново дава сега едно дълбоко разяснение на Йохан Томасий, доколкото той разпознава как един определен възел в мировата карма се завързва чрез факта, че Феликс Балде е прозрял, че той не трябва в самотно странстване в света да погребва богатствата на своята душа, а трябва да ги отнесе в храма.

Тогава на Йохан Томасий е дадена възможността да види в духовния свят много реални връзки, а също и взаимовръзки от по-фин и интимен характер, като например възвисяването на астралния свят във физическия свят, което се случва тогава, когато се случва нещо като инспирацията на даден човек като Капезий чрез някого, който всъщност не знае колко много държи в своята душа. В тази мистерия госпожа Балде не знае това. При един човек, който има разум и действа чрез разума си, всичко преминава през разума. В разума не се съдържа нищо, което може да ни даде познавателна сила за света. Всичко това се намира извън разума. При един човек, който е прекалено разумен, една сила, идваща от духовния свят, може да премине през разума и да продължи нататък. Тогава той ще може да говори в красиви теории за духовния свят. Но разумът не може да направи нищо за вътрешното окултно развитие, за съдържанието на душата. Така това, което идва от теории, също и без

да преминава през разума, може да достигне в душата и така да стигне до един човек, който има възприемчивост за извора и може да извика там това, което например Капезий описва на физическия план. Това е показано там, където той казва какво всъщност представлява тази жена за него, жената, която живее сама с Феликс Балде, когато той казва, че слуша с удоволствие, когато тя говори, и че тя изразява най-дълбока древна мъдрост. Важно е, че схващаме това, което Капезий разказва. На физическия план има една жена, която той слуша с удоволствие, която разказва неща, които произхождат от окултни извори. Тя не може да ги облече в някакви особени слова. Но когато изричаното стига до слуха на Капезий, той може да каже така:

Поискам ли да го разкажа,
ще трябва да засегна нещо,
което по-чудесно ми изглежда
от чутото сега, защото то
говори повече на моята душа.
Едва ли бих могъл на друго място
да изрека такива думи,
каквито лесно тук ми се удават.
Понякога душата ми се чувства
като изпразнена и пуста.
И сякаш в мен усещам
на знанието извора пресъхнал.
И не откривам дума,
която да си струва да се чуе.

Има такова нещо. Такива хора, когато те също така толкова много знаят, се чувстват понякога така, сякаш нищо не може повече да продължи.

Усетя ли аз пустотата,
побягвам при добрите хора,
при освежаващата, тиха самота.

Сега душата му се отваря, защото портата към окултния свят е отворена за него.

Фелиция прекрасно
разказва в образи за същества,
които обитават
Земята на мечтите
и в приказното царство водят
живот, изпълнен с чудеса.
А тонът, с който тя разказва,
звучи като от приказка за стари времена.
За извора на думите не питам,
но ясно виждам как се влива
в душата ми живот отново
и нейната парализа прогонва.

Как това е в реалността, Йохан Томасий го вижда на физическия план. Той е при него, но първо трябва да прогледне в астралния свят, за да може да си го разясни. В астрален образ му се явява точно госпожа Балде. И тя дава на духа на стихии един от своите приказни образи, както ги е разказвала на Капезий многократно.

Тя разказва на Капезий приказки. И когато разказва някоя, която тя самата не разбира, в неговата душа се вливат сили, които прогонват душевната му парализа. И той може отново да разказва нещо на своите слушатели. То звучи напълно различно от това, което госпожа Фелиция е разказала. Но тайни сили се проявяват също и при Капезий. Когато те се проследят, ще се открие техния първоизточник в астралния свят. Там се вижда как те събуждат противоположни течения. И едно такова ехо, както думите на госпожа Фелиция предизвикват в душата на Капезий, те предизвикват винаги там, където са налице стихийни сили. Също и за нашия мозък има нещо такова. В нашия мозък живее един малък дух, който може би измисля най-чудните неща. Ако потърсим как той излиза от макрокос-

моса, откриваме приблизително земния мозък. Той мисли мислите в съвсем друга големина, отколкото те се явяват в малкия човешки мозък. В своя мозък човек понякога не вижда какво всъщност твърди. То става гротескно, когато се отрази в огромния земен мозък. То трябва отново да се отрази. Също и за това може да се говори дълго. Ако се погледне с астрален поглед какво се случва в тази самотна къщурка, когато госпожа Фелиция разказва своите приказки, и когато после погледнем духа на земния мозък, тогава ще се видят някои тайни, като например как този дух на земния мозък е един ироник, понякога присмехулник. И той трябва да се подиграва, защото има защо да се смее много над това, което хората правят. Оправдано е от художествена гледна точка, че той в момента, когато е неуместен, също влиза в ролята, която често трябва да играе, и се показва в своя истински образ. Така виждаме след картината, в която госпожа Балде разказва една от приказките си пред духа на стихийте, едно извънредно действие върху духа на земния мозък, който превежда приказката със съвсем други думи. Госпожа Балде разказва:

Така да бъде...
Живяло нявга същество.
От изток то на запад прелетяло
по слънчевия път.
Летяло над земи и над морета
и гледало от висините
как хората живеят.
Видяло как обичат се и как
в омраза се преследват.
Не можело да възпрепятства нищо
на съществото полета, защото
омразата и любовта
създават същото хилядократно.
Но ето, че над дом се спряло,
а вътре мъж седял си, уморен.

Той размишлявал за човешката любов
и за човешката омраза.
Върху лицето му дълбоки бръчки
била вдълбала мисълта му вече.
Косата му била напълно побеляла.
Загрижено за него,
изгубило то слънчевия си водач
и при мъжа останало.
Било все още в неговата стая,
когато слънцето залязло.
Когато слънцето изгряло пак,
приел го слънчевият дух отново.
И гледало то хората как те
прекарват своя жизнен път
в омраза и любов.
Когато то за втори път дошло
над онзи дом,
следящо слънчевия път,
тогава погледът му паднал
върху един умрял човек.

А духът на земния мозък го отразява, естествено напълно
неоснователно:

Живял един мъж нявга.
От изток той поел на запад.
За знание примаивала го жажда,
морета и земи преброждал.
Той гледал според мъдрите си правила
как хората живеят.
Видял ги как се любяат
и как в омраза се преследват.
Мъжът съзирал всеки миг,
че краят е дошъл на мъдростта му.
Но как омраза и любов безспирно

царуват в земния живот,
не можел той да изведе в закон.
И много случаи описал,
ала му липсвал общ обзор.
По пътя си със същество на светлината
се срещнал сухият изследовател.
Животът му бил тежък,
защото то неспирно водило борба
със тъмна сенковидна форма.
„Кои сте вие“,
попитал сухият изследовател.
Едното същество му рекло: „Аз съм любовта“,
а другото: „Омразата в мен виж!“
Ала мъжът не чувал вече съществото.
И като глух изследовател
от изток продължил на запад.

Тези неща са опитности в астралния свят. Йохан Томасий трябва да премине през тях, за да влезе в духовния свят.

И за днес искам само да кажа накратко, че за Йохан Томасий е важна една реална взаимовръзка с духовния свят, която вече е изградена на физическия свят, за да навлезе в духовния свят. А това е, както по-късно ще разберете, взаимовръзката от онази обхващаща инкарнации карма, която първо се открива в деваканическото виждане. Там трябва обаче действително да действат деваканически стихии. Затова моля да се обърне внимание, че в движението и живота на деваканическото море всичко живее вътре в него. Така че човек може не само да описва, а винаги само непрекъснато да загатва това или онова. Ако човек иска да описва реално, трябва да продължи нататък. Човек не вярва, че знае нещо, когато говори за по-висшите светове, и използва думите: душа на усещането, душа на разбирането, душа на съзнанието, с които се разбират Филия, Астрид и Луна. Тези три образа не са персофиникации на онези три душевни члена или символи на същите. Когато се вслушате във вокалите, с ко-

ито тези три образа характеризират своята деятелност, и когато се вслушате в това, което живее във вокалите, ще можете да проследите как в редицата на отделните вокали, на отделните думи е дадено това, което човек може да изясни по един коренно различен начин като душа на усещането, душа на разбирането и душа на съзнанието. И когато възприемате нещо, то вече не е цялото. Затова е важно да се вслушвате в думите, за да се получи едно понятие за деваканическият елемент на душата на съзнанието, например когато Луна казва следните думи:

Да стопля искам същността душевна
и жизнения етер да втвърдя.
Да се сгъстят,
да се почувстват
и да пребъдват, себе си творящи,
че ти, сестрице скъпа,
на знанието сигурност
да можеш да даряваш
на търсещия във душата.

В движението на думите при описанието на девакана се намира това, което иначе по никакъв начин не може да се изкаже. На това трябва да се обърне внимание. Човек има необходимост, когато говори за по-висши светове, да изразява нещата по много начини. И каквото никога не бих могъл да кажа за душа на усещането, душа на разбирането и душа на съзнанието, можете да го възприемете от това, ако искате да го разберете, което се съдържа в характеристиката на трите образа – Филия, Астрид и Луна. Но вие ще разберете добре, че те не са символи или алегории за душа на усещането, душа на разбирането и душа на съзнанието. Когато се запитате: Какво са те? Отговорът е: Това са личности, които живеят там: Филия, Астрид и Луна-човек. Това трябва винаги да се има предвид.

Как сега кармата се завързва и показва в картината какво се изживява като макрокосмос в човешката душа на Йохан Тома-

сий, това можа да се покаже в Мюнхенското представление в цялата последна картина. Както кармата действа, така стояха отделните лица на своите места. Който е бил близък до някоя личност, имаше съответстващото му място. Ако мислите това реално отразено в душата на Йохан Томасий, приблизително имате това, за което само много трудно може да се говори, което се намира в тази седма картина, в духовната област.

Следва рецитация на седма картина от Мари фон Сиверс (Мари Щайнер), съпроводена от музиката на Адолф Аренсон.

ЗА СИМВОЛИКАТА И ФАНТАЗИЯТА ВЪВ ВРЪЗКА С МИСТЕРИЯТА „ИЗПИТАНИЕТО НА ДУШАТА“

Берлин, 19 декември 1911 г.

Днес ще продължим с втората от нашите мистерийни пиеси, „Изпитанието на душата“.

Видяхте, че при всички тези представления, особено при „Изпитанието на душата“ става въпрос за опит да се доведат драматически събития към нашия духовно-научен светоглед. Особено в „Изпитанието на душата“ е направен опит реално да се представи на сцена идеята за прераждането в нейното действие в човешкия душевен живот. Няма нужда да споменавам, че събитията в тази мистерия не са чиста измислица, а съответстват на наблюденията на окултния живот, така че представлението е напълно реалистично. Това, което трябва да се каже, за днешната вечер представлява един поглед върху обстоятелството, че е станало необходимо да се направи един вид преход от досегашния живот на Капезий към потопяването му в един предисторически живот, във време, в което той е направил една

предишна инкарнация.

Много често съм се питал, след като „Изпитанието на душата“ бе завършено, какво може да оформи прехода за Капезий от живота му в свят, в който той е познал само това, което предлага външното сетивно наблюдение, свързано с инструмента на мозъка, прехода за него от един такъв свят в света, в който той се потапя, който свят може да се открие само чрез окултните сетивни органи. Често съм се питал защо приказката с трите образа трябва да образува за Капезий един такъв преход. Защото е разбираемо, че тази приказка не се явява на това място поради някакво разумно понятие или поради някакво размишление, а защото фантазията я показва така. Може да се попита защо е необходимо да се появява такава приказка.

Разкриха ми се във връзка с „Изпитанието на душата“ гледни точки, които се явяват за мен изясняващи изобщо за приказната поезия и за поезията във връзка с антропософския светоглед.

Когато човек внесе практически в собствения си живот идеята за разчленението на душата на душа на усещането, душа на разбирането и душа на съзнанието, тогава ще му се разкрият чисто елементарно-чувствени загадки на усещането във връзка със неговото положение, неговото отношение към света. Загадки, които изобщо не могат да се изговарят чрез нашия обикновен език и в нашите обикновени понятийни форми, поради простата причина, че днес живеем в едно твърде интелектуално време, за да изразим чрез слово и чрез всичко, което е възможно да се изрази чрез слово, онези фини взаимовръзки, които се явяват между трите душевни части. Това човек го може много повече, когато избере едно средство, чрез което връзката на душата се явява като многозначна, но в същото време като точно определена връзка. Разиграващото се през цялата мистерия „Изпитанието на душата“ като връзка на събитията с това, което е изразено в трите образа Филия, Астрид и Луна, имаше нужда от един израз не в твърде строги контури, но който чрез определени душевни силови действия има нещо, което прави отношението на човека към света нагледно. А това не може-

ше да се даде по никакъв друг начин, освен по този, по който се показва как чрез разказването на приказката за трите образа в душата на Капезий се предизвиква един напълно определен копнеж, едно напълно определено събитие, което го прави зрял да се спусне в онези светове, които сега отново започват да стават за човека реални, действителни светове.

Сега трябва да се представи тази приказка, за да продължим разглеждането ѝ.

Живяло някога момче.
Израснало като единствено дете
на бедни лесничей в лес самотен.
Освен родителите си познавало малцина.
Било със слабо тяло,
с почти прозрачна кожа.
И можели да гледат дълго
в очите му, които
прикривали духовни чудеса.
Макар че малко хора само
се появявали край него,
момчето не било лишено от другари.
Когато недалеко в планините
разгаряла се слънчевата златна светлина,
момчето със замислени очи
в душата си поглъщало духовно злато.
И ставало сърцето му подобно
на утринната слънчева заря...
Но щом през тъмни облаци надвиснали
на слънцето лъчите ранни не прониквали
и планините тягостно тъмнеели,
помръквал взорът на момчето,
изпълвала тъга сърцето му...
Така отгадено било
изцяло на духовното вълнение,
изпълващо душевния му малък свят,

усещайки го не по-чуждо
от своето тяло.
Приятели били му също
дърветата в гората и цветята.
Духовни същества
говорели му от корони на дървета,
от чашки на цветя, от върхове...
Разбирало им шепота момчето...
И чудеса от тайни светове
разкривали му се, когато
душата му общувала със всичко,
приемано за мъртво от мнозина.
Изгубвали го често вечер
родителите му с тревога.
Момчето се намирало наблизо,
където от скалите бликал извор,
безбройни водни капчици разпръскващ.
Щом сребърният блясък на луната
вълшебно се оглеждал във водите
в преливащи блестящи багри,
стояло часове момчето
край бликащия от скалите извор.
И форми призрачни изплували
пред погледа душевен на момчето
от тъмната вода трептяща,
играейки във тайнствената лунна светлина.
В три женски образа превръщали се те,
говорещи му за нещата, за които
копнеела душата на момчето...
Когато през прекрасна лятна вечер
момчето пак при извора седяло,
едната от жените хванала с ръка
безбройни водни пръски,
подала ги на втората жена.
Оформила ги тя в сребрист съсъд

и дала го на третата жена, която
напълнила го със сребриста лунна светлина
и после го подала на момчето.
Съзряло всичко то с душевния си ясен поглед...
Сънувало на следващата нощ
как див и страшен змей
открадва неговата чаша...
След тази нощ момчето изживяло
три пъти изворното чудо.
И повече не се явявали жените,
дори когато то замислено седяло
при извора на сребърната лунна светлина.
Когато триста и шейсет недели
изминали три пъти,
било момчето вече възмъжало.
Напуснало родителския дом, гората,
отишло в чужд далечен град.
Размислило тогава една вечер
след уморителен и тежък труд,
какво могъл би още да му донесе животът.
Почувствало се то внезапно
отнесено при своя скален извор.
Могло да види водните жени отново
и да ги чуе този път да му говорят.
И първата му рекла:
„За мен си спомняй ти по всяко време,
когато си самотен във живота.
Човешкия душевен взор примамвам
към етерни далечини и звездни ширини.
На искащия да ме чувства
поднасям питието на живота
от чудотворната си чаша.“
И също втората му рекла:
„Не ме забравяй ти в моменти,
когато те напуска смелостта.

Стремежа на човешкото сърце насочвам
в душевни глъбини и във духовни висини.
При мене който търси сили,
му изковавам с моя чудотворен чук
най-силна вяра във живота.“
А третата му казала така:
„Към мен вдигни духовен взор, когато
загадки във живота те връхлитат.
Преда мисловни нишки
в душевни глъбини
и в лабиринти на живота.
На който ми се доверява
аз изтъквавам на тъкачния си чуден стан
лъчите на любов в живота...“
Сънувало на следващата нощ,
че див и страшен дракон
промъквал се във кръг около него –
ала не можел да го стигне.
От дракона опазвали го съществата,
които то край извора видяло
и от родината му с него тук дошли. — — —

За мен приказното настроение е нещо, както ми се струва, което по един напълно оправдан начин застава между външния свят и всичко онова, което човекът някога в стари времена на древното човешко ясновидство е виждал в духовния свят, което той също днес може да вижда още, ако чрез особени предразположения или чрез школувано ясновидство се издигне в духовните светове. Между този свят и света на външната действителност и разума и сетивата светът на приказката е може би най-основателната междинна част. Струва ми се необходимо да се намери едно определено разяснение за мястото на приказката и приказното настроение между тези светове. Сега е извънредно трудно да се прокарат действително мостовете между тези две области. Но ми се струва по-добре от всякакви теоретични

разяснения да прокара действително тези мостове една много проста приказка, разказана приблизително така: Имало едно време едно бедно момче. То имало една умна котка. И умната котка помагала на бедното момче, което нямало нищо освен самото себе си, да придобие едно огромно владение. Тя направила така, че казали на краля, че бедното момче имало едно огромно, чудно, забележително богатство, което можело да изпълни със завист дори един крал. И умната котка довела нещата дотам, че кралят се нагиздил и отпътувал през всевъзможни забележителни местности. Навсякъде кралят бил осведомяван чрез умната котка, че обширните владения от полета и всевъзможни сгради от най-забележителен вид принадлежат на това момче. Накрая кралят пристигнал до един огромен магически замък. Но вече беше приближило времето, когато огромният великан се връщаше вкъщи от световното си странстване и искаше да се прибере отново в двореца, който всъщност принадлежеше на този великан. Кралят бил вече в двореца и искаше да разгледа всичко забележително и чудно, което се намираще там. Умната котка легнала пред вратата, за да не забележи кралят, че всичко принадлежи на великана. И когато една сутрин великанът се завърнал, котката започнала да му разказва една история, с която тя го заинтригувала така, че той трябвало да слуша. И тя му разказала с голяма словоохотливост как селянинът оре земята, как наторява нивата, как после отново трябва да преорава, как после донася семената, които трябва да разпръсне, как след това ги разпръсква из нивата. Накратко, тя му разказва една толкова дълга история, че станало утро и слънцето изгряло. И тогава умната котка казала, че великанът, който още не бил виждал никога златната девица на изток, трябвало да остане и да види златната девица, трябвало да погледне слънцето. Но – така е според един закон, на който се подчиняват великаните – когато великанът се обърнал и погледнал слънцето, тогава той се пръснал. И последствието било, че сега дворецът оставал на бедното момче. И то имало не само чрез манипулациите на мъдрата котка цялото владение, което тя му била само обеща-

ла, а то сега действително притежавало двореца на великана и всичко, което му принадлежало.

Може да се каже: Всъщност трябва малките, непретенциозни приказки да се приемат действително като изключително характерни. Защото наистина, когато разглеждаме човека в неговото развитие в земния му живот, така сред всички хора, които са се развивали на земята, или от всички инкарнации, през които са преминавали хората, или сред инкарнираните сега души повечето са това, което може да се сравни с бедния момък. Да, ние в нашето настояще, в отношението ни към другите епохи сме бедният момък и нямаме нищо друго освен една умна котка. Умната котка я имаме несъмнено. Защото тя представлява нашият разум, нашият интелект. И това, което човекът чрез неговите сетива притежава днес, каквото има за външния свят чрез разума, който е свързан с мозъка, във връзка с целия космичен свят, с всичко, което човек е направил през сатурновата, слънчевата и лунната епоха, е действително нещо нищожно. Бедният момък сме всички ние и имаме само нашия разум, който може да ни помогне да придобием едно имагинерно богатство. Накратко, в сегашното си състояние ние представляваме бедния момък и имаме една умна котка. Но ние не сме просто бедният момък. Ние сме това за нашето съзнание. Нашият аз обаче корени в скритите дълбини на душевния живот. Тези скрити дълбини на душевния живот са във взаимовръзка с безбройни светове и космически събития. Всички те действат в човешкия живот. Съвременният човек е станал само беден момък и не знае нищо повече за всичко това, той може най-много чрез умната котка, чрез философията да си изясни нещо за смисъла и значението на това, което вижда с очите си или възприема с останалите сетива. И когато съвременният човек желае да говори за нещо, което излиза извън сетивния свят, когато желае да сътвори нещо, което е над сетивния свят, тогава го прави – и го прави вече от векове – в изкуството и в поезията.

Но точно нашето време – този в много отношения толкова забележителен преходен период – ни показва как малко човекът

чувства настроението на бедния момък, дори и когато вмъква поезията и изкуството, както са му дадени, в съвременния свят на сетивата. Защото в нашата епоха хората се стремят от едно неверие към висшето изкуство и към висшата поезия към натурализма, към едно чисто външно възпроизвеждане на външната действителност. И който би желал да лъже, че нашата епоха има нещо от онова настроение, когато в блясъка на изкуството и поезията се представя действителността, той винаги въздиша: Ах, всичко е илюзия, всичко това не е действителност. Така че кралят в човека, който произхожда от духовния свят, се нуждае от едно увещаване чрез умната котка, чрез разума, който е даден на съвременния човек, за да прозре как онова, което израства от фантазията и се пробужда в изкуството, представлява истинско човешко богатство. Човекът бива увещаван, по-късно също така и кралят в човека. Но това не е толкова важно, то важи само за определено време. По-късно за човека идва в определено време – ние живеем точно на изходната точка на това време – необходимостта да намерим отново вход към по-висшия, духовен свят. Днес навсякъде може да се почувства как в човека се заражда порив отново да се издигне в сферите на духовния свят.

Сега трябва да настъпи един преход. И едва ли може да се постигне този преход по по-лек начин от съзнателното повторно оживяване на приказното настроение. Приказното настроение действително има, казано чисто външно, в себе си това, което кара човека по най-лесния начин да подготви душата си за изживяването на такива събития, които просияват от по-висшите, свръхсетивни светове. Точно начинът, по който приказката се явява непретенциозно пред нас и няма претенцията да бъде някакво отражение на външната действителност, и както смело не обръща внимание на външните закони на външната действителност, дава възможността да се подготви човешкото душевно настроение за повторното приемане на висшия духовен свят. Грубата вяра, която в стари времена е била придобита чрез това, че хората са били още на едно примитивно ниво на

развитие и в душите им е имало едно определено ясновидство, трябва да се пръсне като великана пред една външна действителност. Човек трябва само да я залъгва чрез умните котешки въпроси и чрез котешките разкази, които той плете над външната действителност. Разбира се, човек трябва дълго да развива такива умни котешки разкази и да покаже как действителността там и тук прави необходимо той да потърси своето убежище в духовните разяснения. Човек може да развива във философията как там и тук някои въпроси могат да се разрешават само във връзка с духовния свят. Така се запазва нещо като спомен от древни времена. Човек държи настрана за известно време великана чрез това, което произлиза от древни времена. Но по отношение на ясни език на действителността това, което е останало от древни времена, не ще успее да устои, то се пръсва като великана пред изгряващото слънце. Но това настроение, пръсването на великана, трябва първо да се познае. И тук се докосваме до нещо, чрез което може да се даде психологията на приказката по един определен начин. Аз не мога да обясня теоретически тези неща, мога да обясня психологията на приказката само чрез душевното наблюдение и бих желал в тази връзка да кажа следното.

Спомнете си как в жива медитация стояха множество създания от духовния свят пред някоя душа, както това днес го описахме също скицирано в лекциите по пневматософия. Разбира се, ние в областта на антропософията сме разказвали много за духовните светове. То трябва да застане най-напред живо пред душата. Но то не би се осъществило за външната представа, ако човек само пожелае да си представи напирашото пред душата, както и пред ясновидската душа. Настъпва една забележителна дисхармония в душата, не само когато човек в ужасяващи мрежи на съвременното мислене трябва да описва такива истини, каквито трябваше да бъдат обяснявани тук в нашия клон последните три часа. Истините за сатурновото, слънчевото и лунното състояние. Човек се чувства спрямо нещата, които застават пред душата, навсякъде притеснен. И това, което трябва

така да долови тайните за по-висшите светове, в човека става наистина чудовищно. Един чудовищен великан е всъщност човек, щом пожелае да долови съществата от духовния свят. И на дневното слънце той трябва да остави доброволно съществата да се стопят, за да ги пригоди към настроението на съвременността, трябва, така да се каже, доброволно ясновидски да ги остави да се стопят във външната действителност, но може нещо да задържи. Той може да задържи това, което бедното момче задържа. Каквото може да стане богатство от духовния свят за нашата непосредствена съвременна душа, е трансформацията, но съответстващата трансформация на гигантското съдържание на имагинативния свят в многозначността на една приказка. Тогава тази човешка душа се чувства действително като краля, който е доведен до това, което не принадлежи на тази душа, не принадлежи на душата на бедното момче. Но тя придобива богатството чрез това, че гигантският великан се пръсва, че човек по отношение на действителността изоставя имагинативния свят и го занася в замъка, който фантазията може да изгради. Докато в стари времена именно фантазията на хората – фантазията на бедното момче – се е подхранвала чрез имагинативния свят, днес тя вече не може това по отношение на нивото на развитие на нашата душа. Но когато човек изостави целия имагинативен свят и натика цялото в многозначното приказно настроение, което не се придържа към външната действителност, тогава може да ни остане нещо във фантазията на приказната игра, нещо, което представлява някаква дълбока истина. Това значи, че бедното момче, което всъщност не притежава нищо освен умната котка, освен разума, може да има точно в приказното настроение онова, от което има нужда за нашето време, за да може душата му да бъде възпитавана да проникне по един нов начин в духовните светове.

Следователно на мен ми се струва вярна психологията на Капезий, израснал напълно от идейния свят на съвремието, че той навлиза от едно наистина духовно схващане на съвременния свят в приказния свят, който му се открива като нещо ново,

като една действителна връзка към окултния свят. Така трябва да се покаже нещо като една приказка на мястото, което трябва да образува прехода между положението на Капезий в света на външната действителност и света, в който той трябва да се потопа, за да се види в една по-ранна инкарнация.

Каквото казах сега като чисто лично мнение, като нещо, което ми се представи като основа, защо ми е хрумнало да поставя тази приказка на това място, се съгласува с това, което ние можем да наречем история на възникването на приказките изобщо в човешкото развитие. То отговаря по един изключителен начин на естеството на възникването на приказките в човечеството. Когато погледнем назад към по-ранните периоди от човешкото развитие, навсякъде откриваме при народите от древността едно определено примитивно ясновидство, едно виждане в духовния свят. Следователно трябва не само да различаваме двете състояния на будност и сън, или също така и преходното състояние на сънуване, а трябва да възприемем при древните народи още едно преходно състояние между будност и сън, което тези хора – не съноподобно, а виждайки го като в една реалност – пренасят във възможността да живеят с духовното битие. Съвременният човек е със своето съзнание в света при дневната будност, но само със своето сетивно съзнание и със своя разум. Той е обеднял като бедното момче, което няма ло нищо освен една умна котка. Но момчето може да бъде и в духовния свят, именно през нощта. Когато обаче спи, няма съзнание за духовните светове. Между тези две състояния древният човек имаше още едно трето, което представляше магически пред душата му нещо като величествени картини. Той живееше в това, което ясновидецът, овладял изкуството на ясновиждането, също притежава, само че не съноподобно и не в един хаос, а го има в един действителен свят. Но древният човек го имаше така, че той можеше да обхване своите имагинации с едно ясно съзнание. В тези три състояния живееше древният човек. И когато той чувстваше душата си разширена в духовната безкрайност, навсякъде във взаимовръзка с духовни същества от

друг вид, допиращ се до йерархии, до духовни същества, които живеят в стихииите, в земя, въздух и огън, когато чувстваше така собственото си същество разширено над тесните граници на собственото си битие, тогава се чувстваше в такива междинни състояния като великана, който винаги се пръска, когато слънцето изгрява и когато той трябва да премине в състояние на будност.

Тези описания изобщо не са нереалистични. Днес, когато човек изобщо не чувства цялата тежест на думите, ще помисли, че с пръсването се казва една безсмислена дума така, както иначе една дума се нарежда до друга. Но пръсването съответства картинно на фактите. За древния човек е станало така, че той чувстваше своето същество израснала в един цял сбор от духовни светове. И когато златната девица дошла на сутринта и неговите очи трябвало да привикнат с външната действителност, тогава външната действителност го докосва като нещо, което разпръсва онова, което той е виждал по-рано, което довежда до пръсване на това, което е бил по-рано. Това съответства на фактите.

Обаче това, което е действено в човека, което представлява същинския крал в човешката природа, не се възпира да носи нещо в света на обикновената действителност от света, в който душата има корен. И каквото се носи там, е именно проекцията, сенческият образ на изживяното в нашия свят, светът на фантазията, на истинската фантазия, не на фантазното, което просто събира кръпките на живота, а на истинската фантазия, която има място във вътрешността на душата, която е подтиквана отвътре към всички прояви на творчество. Натуралистичната фантастика би поела точно противоположния път на това, което представлява истинската фантазия. Натуралистичната фантастика би взела отгук или оттам един мотив, би потърсила моделите за всякакво изкуство също във външната действителност и така би скрепила тези кръпки на действителността, както това възниква чрез една комбинативна фантазия, която е налице във времето на залязващо изкуство. В онази фантазия, която

е сенчест образ на имагинацията, работи нещо, което няма този или онзи образ, което не знае какво трябва да твори във външни образи, когато материалът за творчество напират отвътре. Тогава се явява като едно затъмняване на светлинния процес това, което клони към реалната действителност като картинно изкуство. Това е точно противоположният процес на онова, което се забелязва много често в съвременния творчески процес. От един център излиза навън към тази фантазия всичко, което стои като нещо духовно – първоначално като имагинативна действителност – зад нашата сетивна действителност. И каквото се явява, е една фантазна реалност. Но тя е фактически това, което може легитимно да израсте от духовните светове в нашата действителност, което – така да се каже – може да стане едно легитимно притежание на бедното момче, което ще рече – на съвременния човек, който е ограничен от бедността на външния сетивен свят. И от всички поетически форми най-малко приказките са свързани с външната действителност. Отидем ли до сагата, до мита, към легендата, навсякъде откриваме, че процесите, които следват само свръхсетивни закони, са проникнати в саги и митове от законите на реалната действителност, защото човек навлиза от духовното във външния свят, и че изворите, които са исторически извори или по някакъв начин имат отношение към историята, сега влизат във връзка с историческия образ. Само приказката не може да бъде оформяна като реални образи, тя се разпорежда напълно свободно по отношение на реалните образи. Тя може всичко, което е в реалността, да използва по всякакъв начин и го е използвала. Следователно приказката е най-чистата издънка на старото примитивно ясновидство, тя е нещо като изплащане за по-ранното ясновидство. Разсъдливият, педантът, който подхожда към всичко само с професионално разглеждане, не иска да го усети. Той няма нужда да го усеща, поради простата причина, че при всяка истина пита: Как се отнася тя към действителността?

Една личност като Капезий се стреми най-много към истината. Той не може да бъде доволен с въпроса: Как се отнася

една истина към действителността? Защото той си казва: Премахва ли се една истина, когато се казва, че тя представя нещо, което се отнася към външния свят? Нещата могат да са верни и правилни и биха могли също така да имат връзка с действителността, както истината на онова селянче, което разнасяло хлебчета и смятало напълно вярно, но неговата сметка нямала връзка с действителността, защото мислело, че щяло да получи за своите десет кройцера само пет хлебчета. Селянчето правело това както онзи, който философства върху действителността. То получавало във всяко село към пет хлебчета едно допълнително. А това е нещо, което няма нищо общо с философията, с логиката, това е една реалност. Така за Капезий не съществува въпросът: Как се отнася една или друга идея, едно или друго понятие към действителността? Но Капезий първо пита: Какво преживява душата при някое понятие, което тя си изгражда? Затова човешката душа изживява при всичко, което може да бъде само външна действителност, пустота, изсушаване, предразположение към непрекъснато душевно линееене. Затова Капезий има нужда от освежителното действие на приказките, разказвани от госпожа Фелиция, той има нужда тъкмо от това, което в смисъла на външната действителност съдържа най-малко истина, имащо едно съдържание, което е реално, но в обикновения смисъл е най-малко истинно. Това съдържание го подготвя да намери пътя към окултния свят.

В приказката е останало в човека нещо, което се изживява като наследство на онова, което хората в древни времена са изживявали като ясновидство в една форма, която е легитимна точно чрез факта, че никой, на когото приказката се влива в душата, не претендира, че нейните черти отговарят на външната действителност. И в приказната фантазия бедното момче, което не притежава нищо друго освен една умна котка, има един палат, който се извисява в непосредствената действителност. Затова приказката може да бъде едно чудно духовно хранително средство за всяка житейска възраст. Когато разказваме подходящи приказки на децата, оживяваме детската душа така, че тя

да не се довежда сама до действителността и да остава винаги неподвижна в настроението при някое понятие, което се съгласува с реалността. Защото такова отношение към действителността изсушава и опустява душата. Напротив, душата е жива и свежа, така че тя да прониква цялата човешка организация, когато чувства това, което в най-висш смисъл е реално, в закономерните образи на приказните картини, които обаче издигат душата напълно над външния свят. Човек става по-силен за живота, схващайки по-живо живота, ако в детството му върху душата му са упражнявали въздействие приказки.

За Капезий приказките са възбудител за имагинативно познание. Не това, което се съдържа в тях, не това, което те съобщават, а както те протичат, както един белег се подрежда до друг, това въздейства и живее в душата му. Единият белег остава да се устремят нагоре определени душевни сили, другият белег – други сили надолу. И отново чрез други се кръстосват устремени нагоре и надолу сили. Чрез това той е в движение в душата си, чрез това от душата му е изнесено онова, което го прави способен да вижда в духовния свят. За мнозина приказките могат да бъдат най-подтикващото нещо. Затова откриваме при приказките, възникнали в древни времена, винаги нещо, което показва как белези на старото ясновидско съзнание се явяват в приказните белези. Първите приказки не са измислени от някого, само теориите на съвременните професори, които разясняват приказките, са възникнали чрез измисляне. Приказките никога не са били измисляни, те са последните остатъци на старото ясновидство, които са били изживявани в сънищата от хората, които са имали още силите за това. Каквото се е виждало в сънищата, това се е разказвало, така както приказката за котарака с чизми, която е само една реконструкция на приказката, която разказах днес. Всички приказки са били налице като последни остатъци на древното ясновидство. Затова една истинска приказка може да възникне само ако – независимо дали съзнателно или не – в душата на разказвача на приказки е налице имагинацията, която се явява в душата, в противен

случай тя е неистинска. Една чудесно измислена приказка не може да бъде никога вярна. Когато днес тук или там чрез някой човек възниква една истинска приказка, това става не чрез друго, а чрез факта, че в човека е събуден копнежът към древни времена, който копнеж човечеството е изживял някога. Този копнеж е налице, само че се промъква понякога в най-скритите дълбини на душата, и човекът разпознава в това, което може да твори съзнателно, как много излиза от скритите дълбини на душевния живот и как много се обезобразява чрез това, което човекът може да направи чрез своето съвременно съзнание.

Бих желал да посоча, че всичко, което може да се изрази в поетическа форма, всъщност никога не може да почива върху истина, ако то не се връща към един копнеж към древното ясновидско проникване в света, или ако няма връзка по някакъв начин с новото, действително ясновидство, което няма нужда да бъде напълно проявено, което може да сияе скрито в душевните дълбини и което може само да се нюансира в душевните дълбини. Затова обаче остава налице това съотношение. Доколко хората днес чувстват още необходимостта от римата? Доколко хората днес чувстват още там, където е налице една рима, необходимостта от рима? Днес дори е разпространен декламаторският лош навик да се пренебрегва римата и да се взима под внимание само смисъла или по-точно това, което съответства на външната действителност. Но и тази форма на поезията, римата, е в тясна взаимовръзка с един стадий на езиковото развитие, който беше налице във времето, когато още старото ясновидство имаше своето действие.

А именно крайната рима е във взаимовръзка със забележителното душевно състояние, което се изразява, след като човекът е навлязъл в настоящото развитие, чрез културата на душата на разбирането. Това е времето, в което душата на разбирането е навлязла в четвъртата следатлантска културна епоха на човечеството, също онова време, когато се е събудил споменът в поезията за стари преживени времена, които достигат още до стари имагинативни светове. Този спомен намира израз, като се

оформя това, което просиява в душата на разбирането, в крайната рима, която има своята главна грижа във всичко, което се е развило в четвъртия следатлантски културен период.

Напротив, всичко, в което е навлязла културата на четвъртия следатлантски културен период, е изживяло едно особено оживяване с християнството и последствията от мистерията на Голгота – то е било европейската душа на усещането. В Европа културата на душата на усещането е чакала на едно по-изостанало ниво една по-висша култура, една култура на душата на разбирането, която израства от средна и южна Европа. Това трае през четвъртия следатлантски културен период, така че това, което се е образувало в средна и южна Европа, както и в западна Азия, е могло да навлезе в това, което беше в средна Европа още стара култура на душата на усещането и което се изразява във волевите сили и волевата енергия, която намира израз в културата на душата на усещането. Така ние виждаме как във всичко, което е дошло като културно течение от юг, че в поезията се въвежда крайната рима и че в културата на волята, в която се възприема християнството, намира правилния израз другата рима, алитерацията. В северната и средноевропейската алитерация чувстваме бумтящата воля, която се влива в стоящата във висините на четвъртия следатлантски културен период култура, която е култура на душата на разбирането.

Забележително е, че поети, които искат по-късно да съживят отново от една прадушевна сила спомена за това, което беше прасилата в една определена област, искат по един понякога напълно неорганически начин да се върнат към по-ранни времена. Това се случва с Вилхелм Джордан, който искаше да съживи отново в своите „Нибелунги“ старата алитерация, и който постига едно забележително въздействие, когато пожелава да съживи отново тази алитерация. Хората не знаят какво представлява това, защото днешният човек в своето интелектуално време познава езика само като израз на едно съдържание, той познава само съдържанието на езика, а не познава това, което душата на усещането иска да изрази чрез началната рима,

което душата на разбирането иска да изрази в крайната рима. Душата на съзнанието всъщност не може да използва вече римата в нейния вид. Човек трябва да употребява други средства. Затова сега госпожица фон Сиверс [Мари Щайнер] ще се опита накратко да ни представи алитерацията, за да се характеризира как един човек на изкуството като Вилхелм Джордан е искал да събуди отново стари състояния.

Незрими за никого, норните вече
дойдоха в безшумно хоро, заиграха
край тези стодени тук. Лек лъх бе израз
на вдадените на любовно блаженство;
извива боботещ в камината вятър.
Но в нощния свят, в дълбини нибелунгски,
и към висини на Валхала нагоре
за други неземни уши прозвучава
на норните песен – ечаща стихия:

Тук всичко е твое,
блаженство и мъка,
вгълпяване, воля,
живот и кроежи.
Пристигат в окови
във вечен порядък
житейски фантоми,
привидности много.
Оформят окръжност,
посочват и цели,
извикват погнуса,
желание будят.
Свободен мисли си
и както роден си,
ще се и обърнеш,
че избора знаем.
Оформя ни пръстът

от вечни запаси
от нишки житейски
отделната орис.
Тъчем безконечно
килим на делата
със стана световен.
От теб са вътъкът,
десенът, човече!
Могъщите бримки
в картината свърза
по-близичко завист.
И на светлината
божествени сили
й дават правата
безспир да множат
човешката маса.
Но зарад растежа
сега към Валхала
излива се завист
във нощния свят.
И мъртви отломки
тежат в дълбините.
Те вмъкват в десена
картини, които
са тук забранени:
помръква тъй вяност
и клетвата чезне.
И връзва се възел,
объркват се нишки,
които отрязва
вината със ножа.
Изпрати бог слънчев
към скута прекрасен
на дивна девойка
лъчи най-сияйни

за чисти стремежи.
За злато ламтежи,
мечти най-измамни
изпрати зъл демон.
Известно ни беше
наистина всичко.
Тук всичко е твое,
блаженство и мъка.
Тъй води съдбата
сърце и наклонност.
Звездата ти беше
преди във възход, но
сега за промяна,
о, Зигфрид завиден,
зове я така
на норните песен!

Вдигни се нагоре, спусни се към Хела,
тъй както бушува прибой край скалите
и бясната буря бумтяща бучи.
Ала от съдбата в несвяст оковани,
Кримхилда с героя държат се в прегръдка,
душите разменят си в сладостен шемет
със устни, горящи в наслада, в блаженство.

Джордан е внесъл още в декламацията алитерациите. Съвременният човек я усеща като нещо, което не му е съвсем прищящо. Защото, за да почувства това, което Вилхелм Джордан е дал като един вид програма за това, което е искал, човек би трябвало да изживее старото време в новото толкова имагинативно, колкото това, което се случи в последните дни в нашата зала за събрания в дома на архитекта по време на генералното събрание, обгърнато в астралните потоци, които изразиха това, което беше казано тогава. И тогава човек би трябвало това, което се случи в онези дни в нашия импулс за познание на няколко

пъти, да го усети като картинен израз на осъществяването на едно Джорданово слово. Тогава човек ще усети вярно това, което той даде като един вид програма, чрез която искаше отново да съживи едно настроение, което се е случило в древното германство:

... потокът езиков...
от водене имаше нужда той само,
та с бистра, шумяща езикова реч
прадревния съд да изпълни отново
и да подмлади след хиляда години
мелодията всемогъща, прадревна
на немското ни поетично изкуство.

Но към това принадлежи още нещо: слух, който да усети тона. Това обаче е в интимна връзка с имагинациите на древните ясновидски времена, защото в тях живее още усетът за тона. Но какво представлява тонът? Звукът сам по себе си е една имагинация, една имагинативна представа.

Докато казвате светлина и въздух и с това нямате нищо друго предвид освен светло и веене, нямате имагинация. Но думите сами по себе си са имагинации. И когато се почувства тяхната имагинативна сила, тогава се чувства при една дума, когато преобладава например в една дума като светлина „И“, една сияеща, светла неопределеност, а при „У“, при думата въздух, една изпълненост и нещо себеизпълващо се. И понеже лъчът е нещо нежно изпълващо, а въздухът дава нещо напълно изпълващо, затова една алитерация има родство с изпълващото. И не е все едно дали човек поставя заедно думи, които имат или нямат алитерация, и не е все едно дали се поставят просто имената на тримата братя, или се поставят така, че да се почувства, че мировата воля ги е обединила, като например Гунтер, Гернот, Гизелхер. Така душата на усещането усеща в алитерацията древната имагинация.

А в крайната рима би се разпознала отново душата на разби-

рането в древната имагинация. Затова може също, когато езикът се оживява, онова, което езикът извършва в душата, да представи в съня определени имагинации, така че човекът да получи в съня нещо, което също се явява на ясновидеца като правилна характеристика например на стихииите. Не винаги е така, но например при думите светлина и въздух се дава нещо, което, ако се почувства и действа в съня, може при условията на сънната фантазия да остави да поникне нещо от това, което може да доведе до характеристиката на тези стихии, на светлината и въздуха. Човекът ще познае различните тайни на езика, когато езикът се върне към своите праизвори, когато той се върне към имагинативното познание. Защото езикът произхожда от онези времена, в които човекът всъщност още не беше бедното момче, когато още не притежаваше умната котка, а още живееше с великана на имагинацията и възприемаше от крайниците на великана онова, което е било вложено в тона като чуваща се имагинация. Когато звукът се улавя от имагинацията, когато той се влива в нея, за да го изпълни и покрие като воал, тогава възниква истинският тон.

Това са нещата, които искаха да представя днес напълно претенциозно. Те би трябвало да ви покажат как трябва да оживят отново онова, което човекът е загубил и което е преминало в нашето време, но което трябва отново да се спечели, както Капезий го спечелва, за да може човекът да израсте в епохата, която ни предстои и в която той отново ще може да се приобщи към по-висшите светове.

БЕЛЕЖКИ

През октомври 1925 година, скоро след смъртта на Рудолф Щайнер, Мари Щайнер издава двете лекции, изнесени в Берлин. Тя пише следните думи към тях: „В тези лекции се съдържат първите зародиши за това, което Рудолф Щайнер ни даде през септември 1924 година в своя курс за изкуството на словообразуването (Sprachgestaltung). Те също са водили своя живот в два пъти по седем години, поели са своя път към „долния свят“, за да се извисят отново в образа. Сега те работят нагоре към висините – от добросъвестното старание на няколко актьорски групи, които търсят в Дорнах обновление на своето изкуство. Сега през септември 1925 година вече са налице няколко радващи резултати от тази работа. Ние чухме хорове, при които се постигна дълбоко въздействие чрез силите на съзнателното изкуство на словообразуването. Бяхме щастливи, че успяхме да представим няколко картини от мистерийните драми. Това породило желанието отново да се направят достъпни за членовете и приятелите на нашето движение онези лекции, в които д-р Щайнер е направил някои разяснения за мистерийните драми. Запазен е непретенциозният афористичен характер, такъв, какъвто е бил тогава при живо изговореното слово. Нека тази малка книжка да служи като предтеча на провеждащия се скоро курс по изкуство на словообразуване.“

В тази връзка можа също така да се издаде в отделна брошура през 1950 година и една държана в Базел лекция, която предхождаше розенкройцерската мистерия в Берлин.

Записките бяха на някои места с пропуски. Означенията „духовна наука“, „антропософия“ и „антропософски“ са запазени според изданието от 1925 година.

Заглавия на томове, от които са взети лекциите:

Лекция, 17 септември и 31 октомври 1910 година: „Мисията на новото духовно откровение. Христовото събитие като централно събитие на човешката еволюция (16 лекции в различни градове, 1911 г.), библиографски номер 125, Събрани съчинения, Дорнах, 1975 г.

Лекция, 19 декември 1911 година: „Пътища и цели на духовния човек. Житейски въпроси в светлината на духовната наука“ (14 лекции в различни градове, 1910 г.), библиографски номер 127, Събрани съчинения, Дорнах, 1973 г.

Трудовете на Рудолф Щайнер от събраните съчинения (Събр. съч.) са дадени в бележките с библиографския им номер.

към страница:

9. „*Децата на Луцифер*“: пиеса от Едуард Шуре. Авторизиран превод от Мари Щайнер. Виж: Рудолф Щайнер / Едуард Шуре: Луцифер / Децата на Луцифер, Дорнах, 1955 г.
с рецитация: от Мари фон Сиверс (Мари Щайнер).

20. „*Фауст*“: виж „Духовно-научни разяснения към Гьотевия „Фауст“, том 1 + 2, Събр. съч. библ. номер 272 и 273.

27. *Животът се представя така:* срв. „Тайната наука“ (1910 г.).

40. *В подтиците:* Берн, 12 септември 1910 г., „Евангелието на Матей“, дванадесета лекция (Събр. съч. библ. номер 123): „Вземете това, което описах през тези дни, като една страна на великото Христово събитие, и бъдете наясно, че с това все още не е казано всичко... Но най-доброто, което може да се приеме от това представяне на фактите, е, че ние ги приемаме не само с нашия разум и интелект, а че ги свързваме с най-вътрешните нишки на нашия душевен живот, с цялата ни душевност и ця-

лото ни сърце и там те продължават да живеят. Евангелските слова са слова, които, ако ги приемем в сърцето, се превръщат в него в сили, които ни проникват и развиват една забележителна жизнена сила, когато ги разбираме правилно. И ще видим, че внасяме тази жизнена сила в живота.“

42. *Когато го проследя:* виж „Моят жизнен път“ (1923-25 г.), глава 12, Събр. съч. библ. номер 28.

59. *Адолф Аренсон*, 1855-1936, композирал в Мюнхен, подтикнат от Рудолф Щайнер, музиката за четирите мистериини драми. По молба на Мари Щайнер музиката се изпълнява също при откриването на втория Гьотеанум в Дорнах, Михаели 1928 г.

88. *лекциите по пневматософия:* „Антропософия, психософия, пневматософия“ (12 лекции, Берлин, 1909/11), Събр. съч. библ. номер 115.

последните три часа: виж предходната бележка.

95. *Вилхелм Джордан*, 1819-1904. „Нибелунги“, първа песен, сагата за Зигфрид.

98. *като един вид програма:* в изданието от 1925 г. на това място се намира следната бележка под линия: „В езика на духовната наука би могло да се каже: Джордан искаше да оживи инстинктивно в душата на съзнанието онова, което душата на усещането някога разви като своя естествена форма.“

генералното събрание: 10 декември; и беседите на 12, 14 и 15 декември.

РУДОЛФ ЦАЙНЕР ЖИВОТ И ТВОРЧЕСТВО

- 1861 г. Роден на 27 февруари в Кралевец (тогавашна Австро-Унгария) като син на служител в австрийските железници. Родителите му произхождат от Южна Австрия.
- 1872 г. Гимназия до 1879 г. във Винер Нойщат.
- 1879 г. Обучение във Виенското висше техническо училище: математика и естествознание, литература, философия, история. Основно запознаване с Гьоте.
- 1882 – 1897 г. Издава естественонаучните трудове на Гьоте (5 тома) в „Немска национална литература“ на Кюршнер. Самостоятелно издание на уводите – през 1925 г. под заглавие „Въведение в естественонаучните съчинения на Гьоте“ (Събр. съч. 1).
- 1884 – 1890 г. Частен учител във Виена.
- 1886 г. Привлечен като сътрудник при издаването на Гьотевите съчинения. „Основни насоки в теорията на познанието върху Гьотевия светоглед, съпоставен с Шилер“ (Събр. съч. 2).
- 1888 г. Издава списанието „Немски седмичник“. Лекции в Гьотевото общество, Виена: „Гьоте като баща на новата естетика“ (Събр. съч. 30).
- 1890 – 1897 г. Ваймар. Сътрудник в Архива на Гьоте и Шилер.
- 1891 г. Докторат по философия в Университета Росток. През 1892 г. излиза разширената дисертация „Истина и наука“. Увод към „Философия на свободата“ (Събр. съч. 3).
- 1894 г. „Философия на свободата. Основни принципи на един модерен светоглед“ (Събр. съч. 4).
- 1895 г. „Фридрих Ницше, борец срещу своето време“ (Събр. съч. 5).
- 1897 г. „Гьотевият светоглед“ (Събр. съч. 6). Преместване в Берлин. Издава „Списание за литература“ и „Драматургични свитъци“ с О. Хартлебен. (Избрани статии в Събр. съч. 29–32).
- 1899 – 1904 г. Преподавателска дейност в основаното от В. Либкнехт „Общообразователно училище за работещи“, Берлин.

- 1900 г. „Възгледите за света и живота през деветнадесети век“, по-късно излиза с разширения като „Загадките на философията“ (Събр. съч. 18). Начало на антропософските лекции по покана на Теософското Общество в Берлин. „Мистиката в зората на съвременния духовен живот“ (Събр. съч. 7).
- 1902 – 1912 г. Изграждане на антропософията. Редовни публични лекции в Берлин и лекционни цикли в различни градове в Европа. Мари фон Сиверс (от 1914 г. Мари Щайнер) става негов близък сътрудник.
- 1902 г. „Християнството като мистичен факт и Мистериите на древността“ (Събр. съч. 8).
- 1903 г. Основава и издава списание „Луцифер“, по-късно „Луцифер-Гнозис“ (Статии в Събр. съч. 34).
- 1904 г. „Теософия“. Въведение в свръхсетивното познание на света и човека (Събр. съч. 9).
- 1094 – 1905 г. „Как се постигат познания за висшите светове?“ (Събр. съч. 10), „Из хрониката Акаша“ (Събр. съч. 11), „Степени на висшето познание“ (Събр. съч. 12).
- 1910 г. „Въведение в тайната наука“ (Събр. съч. 13).
- 1910 – 1913 г. Премиера на „Четири мистерийни драми“ (Събр. съч. 14).
- 1911 г. „Духовното ръководство на човека и човечеството“ (Събр. съч. 15).
- 1912 г. „Антропософски календар на душата“, „Максими“ (Събр. съч. 40), „Път към себепознание на човека“ (Събр. съч. 16).
- 1913 г. Отделяне от Теософското общество и основаване на Антропософското общество. „Прагът на духовния свят“ (Събр. съч. 17).
- 1913 – 1923 г. В Дорнах, Швейцария, е изградена от дърво сградата на първия Гьотеанум.
- 1914 – 1923 г. Из цяла Европа, но най-вече в Дорнах и Берлин, Рудолф Щайнер дава основополагащи познания за обновление в областта на изкуството, педагогиката, естествените науки, социалния живот, медицината, теологията. Доразвива новото изкуство „евритмия“, чиито първи стъпки датират от 1912 г.
- 1914 г. „Загадките на философията“ (Събр. съч. 18).
- 1916 – 1918 г. „Върху загадките на човешкото същество“ (Събр. съч. 20). „Върху загадките на душата“ (Събр. съч. 21). „Духовният облик на Гьоте в откровенията на

- неговия „Фауст“ и в „Приказка за зелената змия и красивата лилия“ (Събр. съч. 22). Р. Щайнер формулира идеята за „троичното устройство на социалния организъм“, „Основи на социалния въпрос“ (Събр. съч. 23). Статии върху троичното устройство на социалния организъм (Събр. съч. 24). В Щутгарт се открива първото Валдорфско училище, което Рудолф Щайнер ръководи до своята смърт.
- 1920 г. Лекционни цикли и художествени представления в сградата на недовършения Гьотеанум.
- 1921 г. Започва да излиза списание „Гьотеанум“.
- 1922 г. „Космология, религия и философия“ (Събр. съч. 25). През Новогодишната нощ (31.XII.1922 г.) изгаря първият Гьотеанум. Р. Щайнер изработва модела на втория Гьотеанум, построен по-късно от бетон.
- 1923 г. По време на Коледата на 1923 г. „Антропософското общество“ прераства в „Единно антропософско общество“ под председателството на Р. Щайнер.
- 1923 – 1925 г. В седмични продължения излиза (останала незавършена) автобиографията му „Моят жизнен път“ (Събр. съч. 28), както и „Ръководни антропософски принципи“ (Събр. съч. 26). Съвместна работа с д-р Ита Вегман върху „Предпоставки за разширяване на лечебното изкуство според духовнонаучните познания“ (Събр. съч. 27).
- 1924 г. Непрекъснатата лекторска дейност и последни пътувания с тази цел из Европа. На 28 септември е изнесена последната лекция пред членовете на Антропософското общество. Начало на боледуването.
- 1925 г. На 30 март Рудолф Щайнер почива в Дорнах.

Първите приказки не са измислени от някого, само теориите на съвременните професори, които разясняват приказките, са възникнали чрез измисляне. Приказките никога не са били измисляни, те са последните остатъци от старото ясновидство, изживявани в сънищата от хората, които са имали още силите за това... Всички приказки са били налице като последни остатъци на древното ясновидство. Затова една истинска приказка може да възникне само ако – независимо дали съзнателно или не – при разказвача на приказки е налице имагинацията, явяваща се в душата му, в противен случай тя е неистинска. Една чудесно измислена приказка не може да бъде никога вярна. Когато днес тук или там чрез някого възниква една истинска приказка, това става не чрез друго, а чрез факта, че в човека е събуден копнежът към древни времена, който копнеж човечеството е изживял някога. Този копнеж е налице, само че се промъква понякога в най-скритите дълбини на душата, и човекът разпознава в това, което може да твори съзнателно, как много излиза от скритите дълбини на душевния живот и как много се обезобразява чрез това, което може да се направи чрез съвременното съзнание.

Рудолф Щайнер